

Határozatok Tára

MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2021. március 3.¹

C-741/19. sz. ügy

**Moldovai Köztársaság
kontra**

Komstroy társaság, az Energoalians társaság jogutódjaként eljárva

(a cour d'appel de Paris [párizsi fellebbviteli bíróság, Franciaország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Energia Charta Egyezmény – A »befektetés« fogalma – A befektető és az egyik Szerződő Fél közötti viták – Tisztán az uniós jogrenden kívüli helyzet – A Bíróság hatásköre”

I. Bevezetés

1. Az Energia Charta Egyezményről szóló szerződés² (kihirdette: az 1999. évi XXXV. törvény; a továbbiakban: ECE) rendelkezései ezen egyezménynek az Európai Unió általi közel 30 évvel ezelőtti aláírása óta csak két alkalommal – ideértve a jelen ügyet is – képezték előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tárgyát.³ Ez az ügy tehát egyedi jelleget mutat mindenekelőtt azért, hogy megfelelő lehetőséget kínál a Bíróság számára, hogy állást foglaljon azon rendelkezések tartalmára vonatkozóan, amelyeket a mai napig nem értelmeztek.

2. Továbbá az a jogvita, amelynek keretében a jelen előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések illeszkednek, nem érinti sem az Uniót, sem a tagállamokat: a Moldovai Köztársaság és egy ukrán társaság között áll fenn, és így első ránézésre az Unión kívül állónak tűnik.

3. Végül, elemzésem szerint a jelen ügynek arra kell vezetnie a Bíróságot, hogy egy jelentős kérdéskörben, nevezetesen az ECE által létrehozott vitarendezési mechanizmus uniós joggal való összeegyeztethetősége kérdésében a Bíróság által az Achmea ítéletben⁴ meghatározottak nyomán határozzon.

¹ Eredeti nyelv: francia.

² Az 1994. december 17-én Lisszabonban aláírt, az Európai Unió nevében az Energia Charta Egyezmény, valamint az energiahatékonyságról és a kapcsolódó környezeti vonatkozásokról szóló Energia Charta Jegyzőkönyv Európai Közösségek általi elfogadásáról szóló, 1997. szeptember 23-i 98/181/EK, ESZAK, Euratom tanácsi és bizottsági határozattal (HL 1998. L 69., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 12. fejezet. 2. kötet, 24. o.) jóváhagyott egyezmény (HL 1994. L 380., 24. o.; magyar nyelvű kiadás 12. fejezet. 1. kötet, 199. o.).

³ Az ECE értelmezésére vonatkozó többi ügy a Bíróság előtt folyamatban lévő Federazione nazionale delle imprese Elettrotecniche ed elettronica (ANIE) és társai egyesített ügyek (C-798/18. és C-799/18. sz. egyesített ügyek).

⁴ 2018. március 6-i ítélet (C-284/16, a továbbiakban: Achmea ítélet, EU:C:2018:158).

II. Jogi háttér

A. Az ECE

4. Az ECE-t az Unió 1994. december 17-én írta alá, és az Unió nevében a 98/181 határozat hagyta jóvá. Az Olasz Köztársaság kivételével valamennyi tagállam, valamint 28 harmadik ország részese az ECE-nek.

5. Az ECE preambuluma szerint:

„Ezen Egyezmény Szerződő Felei,

[...]

tekintettel az Európai Energia Chartáról szóló Hágai Konferencia 1991. december 17-én, Hágában aláírt záróokmányában elfogadott Európai Energia Chartára,

[...]

azzal a kívánsággal, hogy végrehajtsák az Európai Energia Charta kezdeményezésének alapkoncepcióját, vagyis azt, hogy az energetikai befektetések és az energiakereskedelem liberalizálására irányuló intézkedésekkel katalizálják a gazdasági növekedést,

[...]”

6. Az ECE preambulumból és nyolc részből áll. Az I., II., III. és V. rész a „Fogalommeghatározások és cél”, a „Kereskedelem”, a „Befektetések elősegítése és védelme”, illetve a „Vitarendezés” címet viseli.

7. Az ECE „Fogalommeghatározások” című 1. cikke a következőket írja elő:

„Ezen Egyezmény alkalmazásában:

[...]

6. »Befektetés« egy befektetőnek közvetlenül vagy közvetve, a tulajdonában álló vagy általa ellenőrzött bármely eszköz, beleértve a következőket:

[...]

c) pénzkövetelések vagy teljesítési követelések egy befektetéshez kapcsolódó, gazdasági értéket képviselő szerződés alapján;

[...]

f) [...] szerződés [...] által biztosított jogok az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenység végzésére.

[...]

A »befektetés« kiterjed az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenységgel kapcsolatos bármely befektetésre, valamint egy Szerződő Fél által saját területén »[Energia Charta Egyezmény] hatékonysági projektként« megjelölt, és a Titkárságnak így bejelentett befektetésekre és befektetési kategóriákra.

7. »Befektető«

a) egy Szerződő Fél vonatkozásában:

- i) természetes személy, aki az adott Szerződő Fél állampolgára vagy az ott alkalmazandó jognak megfelelően ott rendelkezik lakóhellyel;
- ii) társaság vagy egyéb szervezet, amelyet az adott Szerződő Fél alkalmazandó jogának megfelelően hoztak létre;

b) egy »harmadik állam« vonatkozásában olyan természetes személy, társaság vagy egyéb szervezet, aki vagy amely megfelel, értelemszerűen, a Szerződő Fél vonatkozásában az a) pontban meghatározott feltételeknek.

8. »Befektet« vagy »befektetést hoz létre« új befektetések létesítése, a meglévő befektetések egészének vagy részének megszerzése, illetve a befektetői tevékenységnek más területeire való átlépés.

[...]

10. »Terület« egy olyan állam vonatkozásában, amely Szerződő Fél:

a) az állam szuverenitása alá tartozó terület, a területbe beleértve a szárazföldet, a belvizeket és a parti tengert;

valamint

b) a nemzetközi tengerjogra is figyelemmel és azzal összhangban a tengernek, a tengerfenéknek és az altalajnak az a része, amelyre kiterjed a Szerződő Fél felségjoga és joghatósága.

Olyan regionális gazdasági integrációs szervezet vonatkozásában, amely ezen Egyezmény Szerződő Fele, a terület megegyezik a szervezet tagállamainak területével a szervezetet létrehozó megállapodás rendelkezései szerint.

[...]”

8. Az ECE-nek „A befektető és a Szerződő Fél közötti viták rendezése” című 26. cikke kimondja:

„(1) A Szerződő Fél és egy másik Szerződő Fél befektetője közötti vitát, amely az előbbi Fél területén az utóbbi Fél által létesített befektetéssel kapcsolatos, és amely valamely, az előbbi Fél III. részből származó kötelezettségének állítólagos megszegésére vonatkozik, ha lehetséges, barátságos módon rendezik.

(2) Ha ilyen vitákat nem lehet attól a naptól számítva, amelyen valamelyik fél barátságos rendezést kér, három hónapon belül az (1) bekezdés rendelkezéseinek megfelelően rendezni, a befektető, aki a vita résztvevője, dönthet úgy, hogy azt a következőképpen rendezi:

- a) a vitában részt vevő Szerződő Fél bíróságai vagy közigazgatási bíróságai elé terjeszti;
vagy
- b) egy korábbi megállapodásban rögzített, hatályos vitarendezési eljárásnak megfelelően;
vagy
- c) e cikk következő bekezdésének megfelelően.

[...]

(6) A (4) bekezdés alapján felállított bíróság a vitás kérdésekről ezen Egyezményvel, továbbá a nemzetközi jog alkalmazandó szabályaival és elveivel összhangban dönt.

[...]”

B. A francia jog

9. A francia code de procédure civile (polgári perrendtartás) 1520. cikke szerint a Franciaországban hozott választottbíróági ítélet megsemmisítése iránti csak akkor indítható kereset, ha a választottbíróág tévesen állapította meg hatáskörét vagy hatáskörének hiányát.

III. Az alapeljárás alapjául szolgáló tényállás, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

10. Két, 1999. február 1-jén és 24-én kötött szerződés végrehajtása során az ukrán villamosenergia-termelő Ukrenergó társaság villamos energiát értékesített az Energoalians nevű ukrán villamosenergia-kereskedő részére, amely ezt követően tovább értékesítette azt a Brit Virgin-szigeteken bejegyzett Derimen Properties Limited társaságnak (a továbbiakban: Derimen), amely ezután továbbértékesítette azt a moldáv Moldtranselectro állami vállalat számára. A szállítandó villamos energia mennyiségét minden hónapban közvetlenül a Moldtranselectro és az Ukrenergó határozta meg egymás között, ez utóbbi e villamos energiát a „DAF Incoterms 1990” feltételei szerint, azaz az Ukrajna és Moldova közötti határig, az ukrán oldalon szolgáltatatta.

11. A villamos energiát 1999-ben (az 1999 májusa és júliusa közötti időszak kivételével) és 2000-ben szolgáltatták. A Derimennek – amely maga a Moldtranselectrótól részesült kifizetésben – minden egyes szolgáltatási hónapra kifizetést kellett teljesítenie az Energoalians részére. A fizetésekre alkalmazandó árakat az 1999. február 24-i szerződés módosító záradékai állapították meg, amelyek értelmében a Moldtranselectro által a Derimennek fizetett ár körülbelül kétszer magasabb volt, mint az amelyet a Derimen fizetett az Energoalians részére.

12. A Derimen a megvásárolt villamos energia árát teljes egészében megfizette az Energoalians részére, míg a Moldtranselectro csak részben teljesített kifizetést a Derimen részére.

13. A 2000. május 30-i szerződéssel a Derimen az Energoaliansra engedményezte az őt a Moldtranselectróval szemben megillető követelést.

14. A Moldtranselectro részben rendezte a tartozását oly módon, hogy több követelését az Energoaliansra engedményezte. Ekkor az Energoalians előbb a moldáv, majd az ukrán bíróságok előtti keresetindítással próbálta elérni a fennmaradó összeg kifizetését, sikertelenül.

15. Mivel úgy vélte, hogy a Moldovai Köztársaság bizonyos cselekményei súlyosan sértik az ECE alapján tett kötelezettségvállalásokat, az Energoalians kezdeményezte az ezen egyezmény 26. cikkében meghatározott választottbíróági eljárást.

16. Az *ad hoc* választottbíróóság 2013. október 25-én Párizsban, többségi döntéssel meghozott ítéletében megállapította hatáskörének fennállását, és mivel úgy vélte, hogy a Moldovai Köztársaság megsértette az ECE-ből eredő kötelezettségeit, ez utóbbit arra kötelezte, hogy ezen egyezmény alapján egy meghatározott összeget fizessen meg az Energoalians részére. Az *ad hoc* választottbíróóság elnöke a választottbíróóság hatáskörét illetően különvéleményt fogalmazott meg.

17. A Moldovai Köztársaság ezen ítélet megsemmisítése iránti keresetet nyújtott be, amelyben a francia code de procédure civile (polgári perrendtartás) 1520. cikkének megfelelően egy közrendi rendelkezés, nevezetesen az *ad hoc* választottbíróóság hatáskörére vonatkozó rendelkezés megsértésére hivatkozott.

18. 2016. április 12-én hozott ítéletével a cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság, Franciaország) azzal az indokkal, hogy a választottbíróóság tévesen állapította meg hatásköre fennállását, megsemmisítette az ítéletet. E bíróság úgy ítélte meg, hogy az Energoalians és a Moldovai Köztársaság közötti jogvita a Derimen által engedményezett azon követelésre vonatkozik, amelynek kizárólagos tárgya a villamos energia értékesítése. Márpedig véleménye szerint vagyoni hozzájárulás hiányában egy ilyen követelés nem tekinthető az ECE értelmében vett befektetésnek, következésképpen nem alapozhatja meg a választottbíróóság hatáskörét.

19. A 2014. október 6-i átruházási aktus értelmében az Energoalians jogutódjaként eljáró Komstroy által benyújtott fellebbezés alapján a Cour de cassation (semmitőszék, Franciaország) 2018. március 28-i ítéletével hatályon kívül helyezte a 2016. április 12-i ítéletet, és az ügyet visszautalta a más összetételben eljáró cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság) elé.

20. Az utóbbi bíróság előtt a Moldovai Köztársaság azt állítja, hogy a választottbíróáságnak az ECE értelmében vett „befektetés” hiányában meg kellett volna állapítania hatásköre hiányát, tekintettel arra, hogy a befektetést az ECE egyik szerződő felének egyik vállalkozása Moldova „területén” valósította meg. Arra hivatkozik, hogy az Energoalians által a Derimentől megszerzett követelés nem minősül az ECE 1. cikkének 6. pontjával összefüggésben értelmezett 26. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „befektetésnek”, és így az nem lehet választottbíróági eljárás tárgya, mivel ez utóbbit az ECE csak a konkrétan befektetésekre vonatkozó III. része tekintetében írja elő. Továbbá, még ha feltételezhető lenne is, hogy e követelés befektetésnek minősülhet, akkor sem „valósíthatta volna meg” az egyik szerződő fél vállalkozása, mivel a Derimen a Brit Virgin-szigeteken bejegyzett vállalkozás. Végül és mindenesetre, az említett követelés olyan villamosenergia-értékesítési ügylethez kapcsolódik, amelyet nem Moldova „területén” valósítottak meg, mivel a villamos energiát kizárólag az Ukrajna és a Moldovai Köztársaság között határig, az ukrán oldalon értékesítik és szállítják.

21. A Komstroy ezzel szemben úgy véli, hogy a választottbíróóság az ECE 26. cikkének megfelelően hatáskörrel rendelkezett, mivel az e rendelkezésben előírt valamennyi feltétel teljesült azáltal, hogy Moldova területén megvalósított befektetésről volt szó.

22. A fentiekre tekintettel a cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Úgy kell-e értelmezni az [ECE 1. cikkének 6. pontját], hogy egy villamosenergia-szolgáltatási szerződésből származó követelés, amely a befektető részéről nem járt a fogadó [államban] semmilyen vagyoni hozzájárulással, e cikk értelmében vett »befektetésnek« tekinthető?
- 2) Úgy kell-e értelmezni az [ECE 26. cikkének (1) bekezdését], hogy a szerződő államokon kívüli valamely gazdasági szereplő által létrehozott valamely követelésnek az egyik szerződő fél befektetője általi megszerzése »befektetésnek« tekinthető?
- 3) Úgy kell-e értelmezni az [ECE 26. cikkének (1) bekezdését], hogy egy befektetőt – a fogadó állam határára szállított villamos energia szolgáltatására vonatkozó szerződéséből eredően – megillető követelés egy másik szerződő fél területén létrehozott befektetésnek tekinthető anélkül, hogy e befektető az utóbbi szerződő fél területén bármilyen gazdasági tevékenységet végezne?”

23. Írásbeli észrevételeket a Moldovai Köztársaság, a német, a spanyol és a lengyel kormány, valamint az Európai Bizottság terjesztett elő.

24. A 2020. november 17-i tárgyaláson a Moldovai Köztársaság, a Komstroy, a francia, a német, a spanyol, az olasz, a magyar, a holland, a lengyel, a finn és a svéd kormány, valamint az Európai Unió Tanácsa és a Bizottság nevében terjesztettek elő szóbeli észrevételeket.

IV. Elemzés

25. A jelen ügy teljesen új jellegű. Egyrészt a kérdést előterjesztő bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tárgya az ECE egyes olyan rendelkezéseinek értelmezése, amelyeket a Bíróságnak eddig soha nem kellett megvizsgálnia. Másrészt az alapeljárás egy Unión kívüli ország, a Moldovai Köztársaság és egy másik nem uniós ország, Ukrajna egyik vállalkozása között folyik.

26. Ennélfogva a Bíróságnak az előterjesztett kérdések megválaszolására vonatkozó hatásköre vitatható, mivel egy nemzetközi egyezmény értelmezéséről van szó egy olyan jogvita keretében, amely – legalábbis első ránézésre – egy „tisztán külső” helyzet jellegzetességeivel bír.

27. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések érdemi vizsgálata előtt (B) tehát a Bíróság hatáskörét kell megvizsgálnom (A).

A. A Bíróság hatásköréről

28. Mindenekelőtt emlékeztetnem kell arra, hogy az EUMSZ 267. cikk előírja, hogy az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára az uniós intézmények jogi aktusainak értelmezése tárgyában, azzal hogy a Tanács által az EUMSZ 217. és

EUMSZ 218. cikkel összhangban kötött nemzetközi megállapodás ilyen jogi aktusnak minősül. Tekintve, hogy egy ilyen megállapodás rendelkezései hatálybalépésüktől kezdődően az uniós jogrend szerves részét képezik, a Bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy e rendelkezéseket előzetes döntéshozatal keretében értelmezze.⁵

29. Mivel az ECE-t az Unió nevében írták alá és hagyták jóvá, e megállapodást az EUMSZ 267. cikk értelmében az uniós intézmények által elfogadott jogi aktusnak kell tekinteni. Így a Bíróság első ránézésre hatáskörrel rendelkezik az ECE rendelkezései tárgyában való határozathozatalra.

30. E megállapítás azonban nem elegendő a Bíróság hatáskörének biztosításához. Az alapügy ugyanis nem érinti sem az Uniót, sem a tagállamokat. Meg kell tehát vizsgálni, hogy e tényező hatással lehet-e a Bíróságnak az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására vonatkozó hatáskörére.

1. A nemzetközi megállapodások rendelkezéseinek az uniós jogrenden kívüli alkalmazásuk tekintetében történő értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlat

31. Az ítélkezési gyakorlat bizonyos pontosításokkal szolgált a Bíróságnak a nemzetközi megállapodások értelmezésére vonatkozó hatáskörét illetően. Többek között az Andersson és Wåkerås–Andersson ítéletben,⁶ valamint a Salzmann ítéletben⁷ a Bíróság az Európai Gazdasági Térséget (EGT) létrehozó megállapodás rendelkezéseivel kapcsolatban kimondta, hogy a Bíróságnak nincs hatásköre arra, hogy valamely megállapodásnak a harmadik országokban való alkalmazása vonatkozásában történő értelmezéséről döntsön.

32. Ennek az ítélkezési gyakorlatnak az alapügyre történő átültetése arra vezetne, hogy a Bíróság egy harmadik országbeli társaság és egy harmadik ország közötti jogvitában az ECE értelmezésére vonatkozó hatáskörének hiányát állapítaná meg. Ugyanakkor nem hiszem, hogy a jelen ügyben ilyen megoldásra lenne szükség.

33. A Bíróság által az Andersson és Wåkerås–Andersson ítéletben,⁸ valamint a Salzmann ítéletben⁹ levont azon következtetés, amely szerint nem rendelkezik hatáskörrel az EGT-megállapodás rendelkezéseinek értelmezésére, nem kezelhető elszigetelten, az e következtetéshez vezető okok vizsgálata nélkül. Az indokolása két elemen alapul.

34. Egyrészt a Bíróság kifejtette, hogy az uniós jogi rendelkezések értelmezésére vonatkozó hatásköre csak az Unióra érvényes.¹⁰ Másként fogalmazva, a Bíróság nem ismeri el hatáskörét azon rendelkezések értelmezésére, amelyek az uniós jogrenden kívül alkalmazandók.

35. Másrészt a Bíróság hatáskörének hiányát az is indokolja, hogy magának az EGT-megállapodásnak a szövegében az e megállapodás rendelkezéseinek az uniós jogrenden kívüli alkalmazásával kapcsolatos értelmezésére vonatkozó hatáskört az Európai

⁵ 1974. április 30-i Haegeman ítélet (181/73, EU:C:1974:41, 2. és 4. pont); 1999. június 15-i Andersson és Wåkerås–Andersson ítélet (C-321/97, EU:C:1999:307, 26. pont); 2018. június 7-i KP-ítélet (C-83/17, EU:C:2018:408, 24. pont).

⁶ 1999. június 15-i ítélet (C-321/97, EU:C:1999:307, 28. pont).

⁷ 2003. május 15-i ítélet (C-300/01, EU:C:2003:283, 66. pont).

⁸ 1999. június 15-i ítélet (C-321/97, EU:C:1999:307).

⁹ 2003. május 15-i ítélet (C-300/01, EU:C:2003:283).

¹⁰ 1999. június 15-i Andersson és Wåkerås–Andersson ítélet (C-321/97, EU:C:1999:307, 28. pont); 2003. május 15-i Salzmann ítélet (C-300/01, EU:C:2003:283, 66. pont).

Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) Bíróságára¹¹ ruházták, biztosítva ugyanakkor, hogy az ilyen értelmezés összhangban legyen a Bíróság ítélkezési gyakorlatával. Az EGT-Megállapodás rendelkezéseiből ugyanis kitűnik, hogy az e megállapodás és az uniós jogrend között fennálló szoros kapcsolatra tekintettel amennyiben e rendelkezések a lényegüket illetően megegyeznek a Szerződések és a Szerződések alapján elfogadott jogi aktusok megfelelő szabályaival, azokat a Bíróság ítélkezési gyakorlatának megfelelően kell értelmezni.¹²

36. A Bíróság által az Andersson és Wåkerås–Andersson ítéletben,¹³ valamint a Salzmann ítéletben¹⁴ alkalmazott okfejtést tehát álláspontom szerint az EUMSZ 267. cikkben előírt előzetes döntéshozatali mechanizmus célja vezérli, amely éppen annak megelőzésére irányul, hogy az uniós jogot a jogrendjén belüli eltérően értelmezzék.¹⁵

37. Márpedig az ilyen célkitűzés a Bíróság azon hatáskörének igazolását is lehetővé tette, hogy uniós jogi rendelkezéseket értelmezzen olyan jogviták keretében, amelyek nem tartoznak szigorúan az uniós jogrend hatálya alá. A Bíróság többek között a Hermès ítéletben megállapította, hogy ha valamely rendelkezés mind a nemzeti jog, mind az uniós jog hatálya alá tartozó helyzetekre alkalmazandó lehet, az Uniónak kétségtelenül érdeke fűződik ahhoz, hogy a jövőbeni eltérő értelmezések elkerülése végett e rendelkezést egységesen értelmezzék, függetlenül azoktól a feltételektől, amelyek között e rendelkezés alkalmazandó. A Bíróság ily módon megállapította hatáskörét egy uniós jog hatálya alá nem tartozó helyzetben egy olyan nemzetközi megállapodás rendelkezésének értelmezésére, amelyben az Unió részes fél.¹⁶

38. E körülmények között az Andersson és Wåkerås-Andersson ítélet,¹⁷ valamint a Salzmann ítélet¹⁸ nem értelmezhető úgy, mint amely rendszerszerűen kizárja a Bíróság azon hatáskörét, hogy az uniós jogrenden kívüli jogviták keretében az uniós jogi rendelkezéseket értelmezze. Ezt a hatáskört ugyanis általában el kell ismerni, ha az értelmezni kért rendelkezés egyaránt alkalmazandó mind az uniós jog hatálya alá tartozó, mind az e jog hatálya alá nem tartozó helyzetekre.

2. Az ECE sajátosságai és azoknak a rájuk vonatkozó ítélkezési gyakorlat jelen ügyre történő átvittetésére gyakorolt hatása

39. Az ECE továbbá két szempontból is meghatározott sajátosságokkal rendelkezik, így nem lehet tisztán és egyszerűen az általam említett ítélkezési gyakorlatban tárgyalt EGT-megállapodáshoz hasonlítani.

¹¹ 1999. június 15-i Andersson és Wåkerås-Andersson ítélet (C-321/97, EU:C:1999:307, 29. pont); 2003. május 15-i Salzmann ítélet (C-300/01, EU:C:2003:283, 67. pont).

¹² Lásd az EGT-Megállapodás 6. cikkét és e megállapodás preambuluma 15. bekezdését. Ezzel kapcsolatban lásd: Baudenbacher, C., „The relationship between the EFTA Court and the Court of Justice of the European Union”, in Baudenbacher, C. (szerk.), *The Handbook of EEA Law*, Springer, 2016. 179–194. o.

¹³ 1999. június 15-i ítélet (C-321/97, EU:C:1999:307).

¹⁴ 2003. május 15-i ítélet (C-300/01, EU:C:2003:283).

¹⁵ 2008. június 12-i Gourmet Classic ítélet (C-458/06, EU:C:2008:338, 20. pont); 2011. július 21-i Kelly ítélet (C-104/10, EU:C:2011:506, 60. pont); 2011. március 8-i 1/09 vélemény (EU:C:2011:123, 83. pont).

¹⁶ 1998. június 16-i Hermès ítélet (C-53/96, EU:C:1998:292, 32. pont).

¹⁷ 1999. június 15-i ítélet (C-321/97, EU:C:1999:307).

¹⁸ 2003. május 15-i ítélet (C-300/01, EU:C:2003:283).

40. Először is az ECE nem hoz létre olyan bíróságot, amelynek az a feladata, hogy biztosítsa ezen egyezmény rendelkezéseinek oly módon történő értelmezését, amely összhangban áll a Bíróság által a jogrendjében meghatározott értelmezéssel. Az ECE-t ugyanis csak a szerződő felek különböző bíróságon, választottbíróságokon vagy állami bíróságokon történő vitarendezése során lehet értelmezni, amely bíróságok nem tudják elkerülni az eltérő értelmezéseket.¹⁹

41. Másodszor, amint arra a német kormány az írásbeli észrevételeiben és a Bizottság a tárgyaláson rámutatott, az ECE, jóllehet többoldalú megállapodás, a szerződő felek – köztük az Unió és a tagállamok²⁰ – közötti kétoldalú kötelezettségek összességéből áll. Az ECE által bevezetett kötelezettségek lényegében az egyik szerződő fél befektetői által egy másik szerződő fél területén megvalósított befektetések védelmét teszik lehetővé.²¹ E kötelezettségek valamelyikének megsértése tehát nem vonja maga után azt, hogy bármely szerződő fél bármikor kérhetné annak megszüntetését, mivel e kötelezettségek csak kétoldalúan, két szerződő fél között érvényesülnek.²²

42. Az ECE így olyan kétoldalú kötelezettségeket hoz létre, amelyek célja egyrészt a szerződő felek közötti, másrészt pedig az egyik szerződő fél befektetői és azon szerződő fél közötti kapcsolatok szabályozása, amelynek területén a befektetéseket megvalósították. Ebből következik, hogy elméletileg e kötelezettségek magán az Unión belül is szabályozhatják a tagállamok közötti kapcsolatokat, és ennél fogva az uniós jogrenden belül is alkalmazhatók lehetnek.

43. Az ECE-nek az EGT-megállapodástól eltérő e két sajátossága tehát korlátozza az Andersson és Wåkerås-Andersson ítéletben,²³ valamint a Salzmann ítéletben²⁴ kialakított azon megoldás alkalmazását, amely az Unió jogrendjén kívüli helyzetekben a Bíróság nemzetközi megállapodások értelmezésével kapcsolatos hatáskörének hiányára vonatkozik.

44. A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság azt kéri a Bíróságtól, hogy értelmezze egy nemzetközi megállapodás azon rendelkezéseit, amelyeket nem értelmeznek egységesen és a Bíróság által az Unión kívüli jogvitákban kialakított ítélkezési gyakorlatával összhangban, és amelyeket főszabály szerint az uniós jogrenden belüli helyzetekre is alkalmazni lehet.

45. E körülmények között úgy vélem, hogy nem zárható ki az Uniónak az ECE rendelkezéseinek egységes értelmezéséhez fűződő érdeke. Ebből tehát azt a következtetést vonom le, hogy ilyen körülmények között el kell ismerni a Bíróságnak a jelen ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására vonatkozó hatáskörét.

¹⁹ Ennek bizonyítékai azok a választottbírósági ítélkezési gyakorlatban fennálló viták, amelyek a jelen előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tárgyát képező „befektetés” fogalmának értelmezésével kapcsolatosak.

²⁰ Az Olasz Köztársaság kivételével az ECE tagjai.

²¹ Lásd például az ECE 10. cikkének (1) bekezdését: „Minden Szerződő Fél [...] stabil, méltányos, kedvező és átlátható feltételeket segít elő és alakít ki más Szerződő Felek befektetői számára, hogy azok befektessenek területén.”

²² A többoldalú egyezmények keretében fennálló kétoldalú kötelezettségekről lásd: a Nemzetközi Bíróság 1970. február 5-i Barcelona Traction, Light, and Power Company, Limited (Belgium kontra Spanyolország) ítélete, ICJ Reports 1970, 3. o., 33. és 35. pont.

²³ 1999. június 15-i ítélet (C-321/97, EU:C:1999:307, 28. pont).

²⁴ 2003. május 15-i ítélet (C-300/01, EU:C:2003:283, 66. pont).

3. Az ECE rendelkezéseinek az uniós jogrendben való alkalmazhatóságával kapcsolatos kérdések

46. E ponton árnyalni kell ezt az állítást. Erre a következtetésre csak akkor lehet jutni, ha az értelmezni kért rendelkezések ténylegesen alkalmazandók az uniós jogrendben. Ellenkező esetben hiányzik az Uniónak az egységes értelmezéshez fűződő érdeke, akárcsak a Bíróság ezen értelmezésre vonatkozó hatásköre.

47. Márpedig, egyrészt az ECE 26. cikke az egyik szerződő fél befektetői és valamely szerződő fél közötti olyan vitarendezési mechanizmust hoz létre, amely választottbíróság igénybevételét teszi lehetővé. E tekintetben a Bíróság az Achmea ítéletben²⁵ megállapította, hogy az uniós jogrendben nem megengedett a két tagállam által a beruházások védelmére és elősegítésére vonatkozóan megkötött megállapodás alapján létrejött választottbíróság előtti eljárás megindítása. E körülmények között, véleményem szerint ez az ítélet azt sugallja, hogy az ECE 26. cikke egyáltalán nem alkalmazható az uniós jogrendben, így a Bíróságnak nincs hatásköre e rendelkezés értelmezésére.

48. Ugyanakkor az ECE nem hasonlítható teljes mértékben az Achmea ítéletben vizsgált kétoldalú beruházási megállapodáshoz (a továbbiakban: BIT), továbbá olyan sajátosságokkal rendelkezik, amelyeket figyelembe kell venni annak érdekében, hogy az általa létrehozott vitarendezési mechanizmus uniós joggal való összeegyeztethetőségének kérdésére kimerítő választ lehessen adni. Azt javaslom tehát a Bíróságnak, hogy éljen ezzel a lehetőséggel annak érdekében, hogy megvizsgálja ezen ítéletnek az ECE 26. cikkének alkalmazhatóságára gyakorolt hatásait, mivel ez az elemzés szükséges annak megállapításához, hogy a Bíróság rendelkezik-e hatáskörrel az e rendelkezés értelmezésére vonatkozó előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására.

49. Másrészt az Achmea ítélet valóban nem döntötte el azt az általánosabb kérdést, hogy összeegyeztethetők-e az uniós joggal a beruházások védelmére és elősegítésére vonatkozó megállapodások anyagi jogi rendelkezései abban az esetben, ha azok a tagállamok közötti kapcsolatok szabályozására irányulnak. Ez az ítélet azonban rávilágított azokra a nehézségekre, amelyek az Unióban alkalmazott ilyen megállapodások fennállásával kapcsolatosan adódnak.²⁶ Felmerül ugyanis a kérdés, hogy egy tagállam valamely befektetője és egy másik tagállam közötti, ez utóbbi bíróságai előtt folyamatban lévő jogvitában lehet-e az anyagi jogi rendelkezésekre hivatkozni. Meg kell tehát vizsgálni, hogy az ECE anyagi jogi rendelkezései az Achmea ítélet nyomán összeegyeztethetetlenek ítéltetők-e az uniós joggal, és így e jogrenden belül alkalmazhatatlannak tekinthetők-e.

50. E vizsgálat folytán azonosítani lehet az Uniónak az ECE rendelkezéseinek egységes értelmezéséhez fűződő érdekét, valamint a Bíróságnak a jelen előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására vonatkozó hatáskörét.

²⁵ 60. pont és a rendelkező rész.

²⁶ Lásd e tekintetben az Európai Bizottság Európai Parlamentnek és Tanácsnak szóló, 2018. július 19-i „Az EU-n belüli beruházások védelme” című közleménye COM(2018) 547 final.

a) Az ECE 26. cikkének (1) bekezdése által létrehozott vitarendezési mechanizmusnak az uniós jogrendben való alkalmazhatósága

51. Az uniós tagállamokat kötelező szerződéses jogi aktusokban szereplő vitarendezési mechanizmusok uniós joggal való összeegyeztethetőségének kérdése – mind a jogirodalomban,²⁷ mind a joggyakorlatban²⁸ – több éve élénk viták középpontjában áll.

52. Az Achmea ítélet alapjául szolgáló ügy tükrözi ezeket a vitákat, és szükség esetén bemutatja az uniós jog és a befektetésekre vonatkozó választottbíráskodás joga közötti konfliktusos kapcsolatokat.²⁹

1) Az Achmea ítélet

53. Az Achmea ítéletben³⁰ a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az EUMSZ 267. és EUMSZ 344. cikket úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes a tagállamok között létrejött nemzetközi megállapodásban szereplő olyan rendelkezés, amelynek értelmében e tagállamok egyikének beruházója a másik tagállamban létesített beruházásokra vonatkozó vita esetén ezen utóbbi tagállammal szemben választottbíráóság előtt indíthat eljárást, amely bíróság hatáskörét e tagállam köteles elfogadni.

54. Másként fogalmazva, a Bíróság valamely, két tagállam között létrejött BIT-ben foglalt vitarendezési záradékot az uniós joggal összeegyeztethetetlennek ítelt.

55. Ebben az ítéletben a Bíróság az érvelését az uniós jog alapvető és vitathatatlan elveire alapította. A Bíróság mindenekelőtt hangsúlyozta, hogy a nemzetközi megállapodások nem sérthetik a Szerződések által meghatározott hatásköri rendet, valamint ebből következően az uniós jogrendszer autonómiáját.³¹ Emlékeztetett arra, hogy az uniós jog autonómiáját az Unió és az uniós jog alapvető – különösen az Unió alkotmányos szerkezetével és az említett jog jellegével kapcsolatos – jellemzői indokolják,³² amelyeket az a sajátosság jellemzi, hogy a Szerződések által alkotott önálló jogforrásból származik, hogy a tagállamok jogához viszonyítva elsőbbséggel bír, valamint hogy közvetlen hatállyal rendelkezik.³³

²⁷ Az Achmea ítéletet megelőző jogirodalmat illetően lásd többek között: Eilmansberger, T., „Bilateral investment Treaties and EU Law”, *Common Market Law Review*, 2009, 46 (2). kötet, 383–429. o.; Hindelang, S., „Circumventing primacy of EU Law and the CJEU’s Judicial Monopoly by Resorting to Dispute Resolution Mechanisms provided for in Inter-se Treaties? The Case of Intra-EU Investment Arbitration”, *Legal Issues of Economic Integration*, 2012., 39 (2). kötet, 179–206. o.; Miron, S., „The Last Bite of the BITs – Supremacy of EU Law versus Investment Treaty Arbitration”, *European Law Journal*, 2014, 20 (3). kötet, 332–345. o.

²⁸ Lásd szemléltető példaként: Vattenfall AB és társai kontra Németország ügyben (ICSID ARB/12/12. sz. ügy) az Achmea ügyre vonatkozó 2018. augusztus 31-i határozat; Masdar Solar & Wind Cooperatief U. A. kontra Spanyol Királyság (ICSID ARB/14/1. sz. ügy) 2018. május 16-i ítélet; Novenergia II - Energy & Environment (SCA) (Luxemburgi Nagyhercegség), SICAR kontra Spanyol Királyság, (SCC 2015/063. sz. ügy) 2018. február 15-i ítélet.

²⁹ Lásd többek között Gaillard, E., „L’affaire Achmea ou les conflits de logiques”, *Revue critique de droit international privé*, 2018, 3. sz., 616. o.; Hess, B., „The fate of Investment Dispute Resolution after the Achmea Decision of the European Court of Justice”, Max Planck Institute Luxembourg for Procedural Law Research Paper Series, 2018, 3. sz., 8. o. és Basedow, J., „Achmea judgment and the applicability of the Energy Treaty in Intra-EU Investment Arbitration”, *Journal of international economic Law*, 2020, 23(1) kötet, 271–292. o.

³⁰ 60. pont és a rendelkező rész.

³¹ Achmea ítélet, 32. pont. Lásd még: 2014. december 18-i 2/13 vélemény (EU:C:2014:2454, 201. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

³² Achmea ítélet, 33. pont.

³³ Achmea ítélet, 33. pont.

56. Ezt követően a Bíróság pontosította, hogy az uniós jog így módon azon az alapvető előfeltevésen alapul, amely szerint minden tagállam osztozik az összes többi tagállammal az Unió alapjául szolgáló számos közös értékben, és elismeri, hogy azok osztoznak vele ezekben. Egyebekben megemlítette, hogy ezen előfeltevés maga után vonja és igazolja a tagállamok közötti kölcsönös bizalom fennállását ezen értékek elismerése, és így az azokat végrehajtó uniós jog tiszteletben tartása tekintetében.³⁴

57. Végül a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az uniós jogrend sajátos jellemzői és autonómiája megőrzésének biztosítása érdekében a Szerződések az uniós jog értelmezése terén a koherencia és egységesség biztosítására szolgáló bírósági rendszert hoztak létre.³⁵ Emellett megemlítette, hogy e rendszer sarokkövét az EUMSZ 267. cikkben szereplő előzetes döntéshozatali eljárás alkotja, amelynek a célja az uniós jog értelmezése egységességének biztosítása, így lehetővé téve az uniós jog koherenciájának, teljes érvényesülésének és autonómiájának, valamint végső soron a Szerződésekkel létrehozott jog sajátos jellegének biztosítását.³⁶

58. Ezen elvek alapján a Bíróság egyrészt megállapította, hogy a szóban forgó BIT rendelkezései alapján létrehozott választottbíróságnak az uniós jogot is értelmeznie, vagy akár alkalmaznia kell.³⁷ Másrészt kimondta, hogy a szóban forgó választottbíróság az uniós bírósági rendszeren kívül helyezkedik el, így a BIT által létrehozott vitarendezési mechanizmus kizárhatja, hogy e jogvitákat – jóllehet azok az uniós jog értelmezésére vagy alkalmazására is vonatkozhatnak – az uniós jogi normák teljes érvényesülését biztosító módon rendezzék.³⁸

59. A Bíróság rámutatott, hogy ez a helyzet áll fenn még akkor is, ha a tagállamok joga lehetővé teszi a nemzeti bíróságok számára a választottbírósági ítélet felülvizsgálatát, mivel az ilyen felülvizsgálat korlátozott, és csak akkor végezhető el, ha azt a nemzeti jog megengedi. Ebben az értelemben az Achmea ítéletben a Bíróság különbséget tett a két tagállam közötti megállapodásban foglalt vitarendezési mechanizmus és a kereskedelmi választottbírósági eljárás között, amelyet éppen azért ítélt az uniós joggal összeegyeztethetőnek, mivel az uniós jog alapvető rendelkezései a választottbírósági ítéletek nemzeti bíróságok általi felülvizsgálata keretében vizsgálhatók, és adott esetben előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát képezhetik.³⁹

60. Hangsúlyozom ugyanis, hogy e két mechanizmus között alapvető különbség áll fenn. Egy kereskedelmi választottbírósági eljárás azt feltételezi, hogy valamennyi fél gyakorolja autonómiáját. Választottbírósági szerződés megkötését foglalja magában, amelyet vagy azon szerződéssel egyidejűleg kötnek meg, amely tekintetében a vonatkozó jogviták választottbíróság elé kerülnek, vagy a jogvita kialakulását követően. Másként fogalmazva, a bíróság hatásköre a kereskedelmi választottbíráskodásban mindig abból a választottbírósági szerződésből ered, amelyben a jogvitát pontosan meghatározták. Az ilyen választottbíróság hatásköre nem tekinthető az állam által biztosított bírói jogvédelem rendszerébe tartozónak. E hatáskör inkább a

³⁴ Achmea ítélet, 34. pont. Lásd még: 2014. december 18-i 2/13 vélemény (EU:C:2014:2454, 168. és 173. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

³⁵ Achmea ítélet, 35. pont. Lásd még: 2014. december 18-i 2/13 vélemény (EU:C:2014:2454, 174. pont).

³⁶ Achmea ítélet, 37. pont. Lásd még: 2014. december 18-i 2/13 vélemény (EU:C:2014:2454, 176. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

³⁷ Achmea ítélet, 39–42. pont.

³⁸ Achmea ítélet, 42–56. pont.

³⁹ Achmea ítélet, 45. és 55. pont.

kereskedelemben részt vevő felek autonómiájából következik.⁴⁰ Ebből az autonómiából ered ugyanis a felek arra vonatkozó döntési lehetősége, hogy a jogvitákat kereskedelmi választottbírói eljárás alkalmazásával rendezik.

61. Ezzel szemben a nemzetközi megállapodásban szereplő vitarendezési mechanizmus eltérő logikát követ.⁴¹ Ebben az esetben ez a mechanizmus a választottbírói igénybevételére vonatkozó általános és állandó ajánlatnak minősül, amelyet az ellenérdekű félnek vagy el kell fogadnia, vagy nem. Másként fogalmazva, ezzel a mechanizmussal az állam lemond arról a lehetőségről, hogy egy másik tagállam befektetőjével szemben fennálló, és e megállapodás hatálya alá tartozó jogvitáját állami bíróságok bírálják el. Ez a lemondás rendszerszintű, mivel az e megállapodás hatálya alá tartozó valamennyi jogvitára vonatkozhat. Ezáltal az állam a bírói jogvédelem olyan mechanizmusát hozza létre, amely kívül esik az általa biztosított bírói rendszeren.

62. A Bíróság az Achmea ítéletben éppen a tagállamok közötti megállapodásokban előírt beruházásokra vonatkozó választottbírói eljárás mechanizmusának e szempontját veszi célba: nem megengedett ugyanis, hogy a tagállamok valamely nemzetközi kötelezettségvállalás révén módszeresen kivonhassák az uniós bírói rendszer alól az uniós jog értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos jogviták összességét.

63. Ilyen körülmények között a bíróság megállapította, hogy a szóban forgó vitarendezési mechanizmus a természeténél fogva veszélyeztetheti – a tagállamok közötti kölcsönös bizalom elvén túl – a Szerződések által létrehozott jog sajátos jellegének megőrzését, amelyet az EUMSZ 267. cikkben előírt előzetes döntéshozatali eljárás biztosít, és ezért nem egyeztethető össze a lojális együttműködés elvével.⁴² Véleménye szerint ebből az következik, hogy a szóban forgó BIT-ben foglalt vitarendezési mechanizmus, amelynek értelmében valamely tagállam bármely beruházója választottbírói eljárás előtt eljárást indíthat a második tagállammal szemben, sérti az uniós jog autonómiáját.⁴³

64. Ez a megoldás végső soron az uniós jog autonómiájának pontos kifejeződése,⁴⁴ amely maga is az értékeken osztozó és ezen értékek tényleges elfogadását elismerő tagállamok közötti kölcsönös bizalom fennállásán alapul. Így a tagállamok mindegyike köteles arra, hogy – kivételes körülményektől eltekintve – úgy tekintse, hogy az összes többi tagállam tiszteletben tartja az uniós jogot, és különösen az alapvető jogokat, többek között az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkében rögzített, független bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz való jogot.⁴⁵

⁴⁰ Lásd ebben az értelemben: Basedow, J., „EU Law in International Arbitration: Referrals to the European Court of Justice,” *Journal of International Arbitration*, 2015, 32 (4) kötet, 367–386. o., különösen 370. o.

⁴¹ A mechanizmus eredeti jellegére vonatkozóan lásd Kessedjian, C. és Pironon, V., *Droit du commerce international*, második kiadás., Thémis, PUF, 2020., 209. o.

⁴² Achmea ítélet, 58. pont.

⁴³ Achmea ítélet, 59. pont.

⁴⁴ Hess, B., i. m., 8. o.

⁴⁵ 2019. április 30-i 1/17 (EU–Kanada átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás) vélemény (EU:C:2019:341, 128. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

65. Másként fogalmazva, éppen azért, mert az Unió jogrendjében elfogadott és elismert tény, hogy a tagállamok tiszteletben tartják azokat az értékeket és jogokat, amelyek alapján kinyilvánították a jogállamiságot és a hatékony jogorvoslathoz való jogot, az is biztosított, hogy a tagállami befektetők biztosan kellő védelemben részesülnek⁴⁶ az uniós jogrendben, így nem szükséges a tagállamok igazságszolgáltatási rendszerén kívüli rendszert igénybe venni.⁴⁷

66. Ezen értékek – különösen a jogállamiság – jelentőségére egyébként a Bíróság különböző ügyekben⁴⁸ emlékeztetett, kiemelve az uniós intézmények, elsősorban a Bizottság szerepét, amelyek feladata ezen értékek tiszteletben tartásának biztosítása.

67. Az Achmea ítélet ily módon lezárta az uniós jog és a tagállamok között létrejött BIT-ekben foglalt vitarendezési mechanizmusok közötti kapcsolatra vonatkozó vitát.

68. A tagállamok ezt követően szinte valamennyien tudomásul vették ezt a határozatot, különböző nyilatkozatokkal⁴⁹ jelezve azon szándékukat, hogy felmondják a tagállamok között fennálló BIT-eket. E nyilatkozatokat követően 23 tagállam 2020. május 5-én megállapodást kötött az Unió tagállamai között létrejött kétoldalú beruházási szerződések megszűnéséről.⁵⁰

69. Azt is pontosítanom kell, hogy a valamely nemzetközi megállapodásban előírt, beruházásokra vonatkozó választottbíróági eljárás mechanizmusának az uniós joggal való összeegyeztethetlensége közvetlenül az uniós jog elsőbbségének elvéből ered. Ebből következik, hogy e mechanizmus időbeli korlátozástól függetlenül nem alkalmazható az uniós jogrendben, így ezen az alapon a választottbíróág joghatósága nem ismerhető el.

2) Az Achmea ítéletnek az ECE tekintetében fennálló hatálya

70. Az Achmea ítélet azonban nem szabályozza a befektetésekre vonatkozó választottbíráskodás és az uniós jog közötti kapcsolatra vonatkozó valamennyi kérdést. Konkrétan ebben az ügyben olyan kétoldalú szerződésről volt szó, amelynek két tagállam volt a részese. Az ECE, noha az Achmea ítéletben szereplőhöz hasonló vitarendezési mechanizmust ír elő, amennyiben lehetővé teszi a választottbíróág igénybevételét, olyan többoldalú szerződés, amelynek az Unió és a tagállamok a részes felei.

⁴⁶ Az Európai Bizottság Európai Parlamentnek és Tanácsnak szóló, 2018. július 19-i „Az EU-n belüli beruházások védelme” című közleménye, COM(2018) 547 final.

⁴⁷ Itt nem annak tagadásáról van szó, hogy a választottbíróágok hozzájárulhattak a jogállamiság tiszteletben tartásához, e tekintetben lásd: Sadowski, W. „Protection of the rule of law in the European Union through investment treaty arbitration: is judicial monopolism the right response to illiberal tendencies in Europe?”, *Common Market Law Review*, 2018, 55. sz., 1025–1060. o. Mindazonáltal ez a vagyoni hozzájárulás nem hasonlítható össze azzal, ahogyan az Unió tagállamai az Unió alapjául szolgáló alapvető értékeknek – köztük a jogállamiság tiszteletben tartásának és a független bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz való jognak – az elismerését és tiszteletben tartását biztosítják.

⁴⁸ Különösen a 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juizes Portugueses ítéletre (C-64/16, EU:C:2018:117, 32. és 33. pont), a 2019. június 24-i Bizottság kontra Lengyelország (a legfelsőbb bíróság függetlensége) ítéletre (C-619/18, EU:C:2019:531, 43. és 47. pont) és a 2019. november 5-i Bizottság kontra Lengyelország ítéletre (a rendes bírósági függetlensége) (C-192/18, EU:C:2019:924, 98. pont) gondolok.

⁴⁹ A tagállamok kormányai képviselőinek 2019. január 15-i és január 16-i nyilatkozata a Bíróság Achmea ítéletének jogkövetkezményeiről és a befektetések Európai Unióban történő védelméről, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/190117-bilateral-investment-treaties_en.pdf>; <<https://2015–2019.kormany.hu/download/5/1b/81000/Hungarys%20Declaration%20on%20Achmea.pdf>>; és <<https://www.regeringen.se/48ee19/contentassets/d759689c0c804a9ea7af6b2de7327320/achmea-declaration.pdf>>.

⁵⁰ Az európai unió tagállamai közötti kétoldalú beruházási megállapodások megszűnéséről szóló megállapodás (HL 2020. L 169., 1. o.). A megállapodás megkötésében Írország, az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság kivételével valamennyi tagállam részt vett.

71. E különbségek korlátozzák a BIT-ekkel kapcsolatban kialakított megoldásnak az ECE 26. cikkében előírt vitarendezési mechanizmusra történő automatikus átültetését. A tagállamok egymást követő nyilatkozatai e tekintetben helyesen mutatják be az Achmea ítélet hatályának az ECE által előírt vitarendezési mechanizmusra való kiterjeszthetőségét,⁵¹ illetve alapvetően az ECE 26. cikkének az uniós joggal való összeegyeztethetőségét illetően fennálló eltéréseket.

72. Meg kell tehát határozni, hogy a Bíróság által az Achmea ítéletben követett okfejtés alkalmazható-e az ECE 26. cikkében előírt vitarendezési mechanizmus összeegyeztethetőségét illetően. E tekintetben a francia, a német, a spanyol, az olasz, a holland, a lengyel kormány, valamint a Bizottság azt állította, hogy ezt a megoldást kell elfogadni, és hogy az ECE 26. cikkének az uniós joggal való összeegyeztethetlensége azt vonja maga után, hogy e cikk nem alkalmazható az uniós jogrendben. A magyar, a finn és a svéd kormány a tárgyaláson azt az álláspontot képviselte, amely szerint az Achmea ítéletben kialakított megoldás nem alkalmazható az ECE 26. cikkével létrehozott vitarendezési mechanizmusra.

73. Úgy vélem, hogy az ECE 26. cikkében előírt vitarendezési mechanizmus a választottbíróság igénybevételének lehetővé tételével bizonyosan hasonló eredményre vezet, mint az Achmea ítéletben szóban forgó, az uniós joggal összeegyeztethetetlennek ítélt vitarendezési mechanizmus.

74. Először is megjegyzem, hogy az ECE 26. cikke lehetővé teszi, hogy – az Achmea ítéletben szóban forgó vitarendezési mechanizmushoz hasonlóan – a beruházási választottbíróság elé terjesszék az esetlegesen az uniós jog értelmezésével kapcsolatos jogvitákat.

75. Az ECE 26. cikkének (6) bekezdése ugyanis előírja, hogy a választottbíróság a vitás kérdésekről az ECE-vel, továbbá „a nemzetközi jog alkalmazandó szabályaival és elveivel” összhangban dönt. Márpedig, ellentétben azzal, amit a finn és a svéd kormány állít, és amint azt a Bíróság az Achmea ítéletben⁵² megállapította, figyelembe véve az uniós jog jellegét és jellemzőit, e jogot egyszerre kell a hatályos tagállami jogszabályok részének, valamint a tagállamok közötti nemzetközi megállapodásból származó jognak tekinteni. Ennek alapján az ECE 26. cikkének megfelelően létrehozott választottbírósnak adott esetben értelmeznie, illetve alkalmaznia kell az uniós jogot.

76. Másodszor, azon a véleményen vagyok, hogy az ECE 26. cikkének megfelelően létrehozott választottbíróság még akkor is kívül esik az uniós bírósági rendszeren, ha a tagállami befektető egy másik tagállammal szemben indít jogvitát.⁵³

⁵¹ Míg a Belga Királyság, a Bolgár Köztársaság, a Cseh Köztársaság, a Dán Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, az Északi Köztársaság, Írország, a Görög Köztársaság, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, a Horvát Köztársaság, az Olasz Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Holland Királyság, az Osztrák Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Portugál Köztársaság, Románia, a Szlovák Köztársaság, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága úgy nyilatkozott, hogy álláspontja szerint az ECE vitarendezési mechanizmusra vonatkozó rendelkezése nem egyeztethető össze az uniós joggal, a Luxemburgi Nagyhercegség, a Máltai Köztársaság, a Szlovén Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Köztársaság kifejezetten fenntartotta azt a lehetőséget, hogy az ezen ítéletben alkalmazott megoldást átültessék az ECE vitarendezési mechanizmusára. Magyarország a maga részéről úgy nyilatkozott, hogy e megoldás nem alkalmazható az ECE 26. cikke szerinti vitarendezési mechanizmusra. Lásd: a tagállamok kormányai képviselőinek 2019. január 15-i és január 16-i nyilatkozata a Bíróság Achmea ítéletének jogkövetkezményeiről és a befektetések Európai Unióban történő védelméről, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/190117-bilateral-investment-treaties_en.pdf>; <<https://2015–2019.kormany.hu/download/5/1b/81000/Hungarys%20Declaration%20on%20Achmea.pdf>>; és <<https://www.regeringen.se/48ee19/contentassets/d759689c0c804a9ea7af6b2de7327320/achmea-declaration.pdf>>.

⁵² 41. pont.

⁵³ Noha a szakmai tevékenységem során az Achmea ítéletet megelőzően nem zártam ki az ezzel ellentétes véleményt, most már osztom a Bíróság e tekintetben kifejtett érvelését. Lásd: Szpunar, M., „Referrals of Preliminary Questions by Arbitral Tribunals to the CJEU”, in Ferrari, F. (szerk.), *The Impact of EU Law on International Commercial Arbitration*, Juris, 2017., 85–124. o.

77. E választottbíróság ugyanis nem képezi a tagállamok bírósági rendszerének részét, és éppen ez az eltérő jellegzetesség igazolja e vitarendezési mechanizmus létezését. Nem minősül több tagállam közös bíróságának sem, mivel semmilyen kapcsolatban nem áll a tagállamok igazságszolgáltatási rendszereivel.

78. E körülmények között az ECE 26. cikkével összhangban létrehozott választottbíróság nem tekinthető az EUMSZ 267. cikk értelmében vett „tagállami bíróságnak”, és nem jogosult arra, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel forduljon a Bírósághoz. Az ilyen bíróság határozatai tehát nincsenek olyan mechanizmusoknak alávetve, amelyek biztosítják az Unió normáinak teljes érvényesülését.⁵⁴

79. Ebből következik, hogy az Achmea ítéletben az uniós joggal összeegyeztethetetlennek ítélt vitarendezési mechanizmushoz hasonlóan az ECE 26. cikke, amennyiben lehetővé teszi választottbíróság igénybevételét, véleményem szerint sérti az uniós jog autonómiáját, és ezért szintén összeegyeztethetetlen az uniós joggal.

80. Ezt a következtetést nem kérdőjelezi meg sem az ECE azon sajátosságai, amelyek alapján kétségbe vonható az Achmea ítéletnek az ECE-ben előírt vitarendezési mechanizmusra való alkalmazása, sem pedig a Bíróságnak a többek között a magyar, a finn és a svéd kormány által a tárgyaláson hivatkozott legújabb ítélkezési gyakorlata.

i) Az ECE BIT-ektől eltérő sajátosságainak hatástalansága

81. Valóban, az Achmea ítéletben szereplőhöz hasonló BIT-ektől eltérően az Unió maga is részes fele az ECE-nek, és így ez utóbbi kötelezi. Ezenkívül megjegyzem, hogy a Bíróság ebben az ítéletben kifejezetten hangsúlyozta, hogy egy olyan megállapodás rendelkezik a vitarendezési mechanizmusról, amelyet „nem az Unió, hanem a tagállamok kötöttek”⁵⁵. Vajon ez szükségképpen azt jelenti, hogy ugyanez a megoldás nem alkalmazható a tagállamok és az Unió által kötött nemzetközi megállapodások esetében? Úgy vélem, nem.

82. E tekintetben megjegyzem, hogy kétségtelen, hogy egy olyan nemzetközi megállapodás, amely rendelkezik a saját rendelkezéseinek értelmezésére hivatott bíróság létrehozásáról, és amelynek határozatai kötik az intézményeket, beleértve a Bíróságot is, főszabály szerint nem összeegyeztethetetlen az uniós joggal. Az Unió nemzetközi kapcsolatokra és nemzetközi megállapodások megkötésére vonatkozó hatásköre szükségszerűen magában hordozza annak lehetőségét, hogy azok rendelkezéseinek értelmezése és alkalmazása tekintetében alávesse magát az így megkötött megállapodások alapján létrehozott vagy kinevezett bíróságnak.⁵⁶

83. Mindazonáltal az ilyen lehetőség csak akkor fogadható el, ha tiszteletben tartják az Unió és jogrendje autonómiáját.⁵⁷ Márpedig, amint arra a jelen indítvány 78. és 79. pontjában rámutattam, az ECE 26. cikkében előírt vitarendezési mechanizmus a választottbíráskodás lehetővé tételével sérti az uniós jog autonómiáját. E körülmények között az a tény, hogy az Unió is tagja az ECE-nek, nem befolyásolja e megállapítást.

⁵⁴ Achmea ítélet, 43. pont.

⁵⁵ Achmea ítélet, 58. pont.

⁵⁶ 1991. december 14-i 1/91 (EGT-megállapodás – I) vélemény (EU:C:1991:490, 40. és 70. pont); 2011. március 8-i 1/09 vélemény (EU:C:2011:123, 74. és 76. pont); 2014. december 18-i 2/13 vélemény (EU:C:2014:2454, 182. és 183. pont).

⁵⁷ 2014. december 18-i 2/13 vélemény (EU:C:2014:2454, 183. pont); Achmea ítélet, 57. pont.

ii) Megkülönböztetés az 1/17 véleményytől

84. Végül a magyar, a finn és a svéd kormány a tárgyaláson azzal érvelt, hogy az 1/17 (EU–Kanada átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás) vélemény⁵⁸ az uniós igazságszolgáltatási rendszeren kívüli vitarendezési mechanizmusok elemzésének új szempontjait vezette be. Az ilyen mechanizmus önmagában nem összeegyeztethetetlen az uniós joggal, feltéve hogy nem teszi lehetővé az uniós jog rendelkezéseinek az uniós igazságszolgáltatási rendszeren kívüli bíróság általi értelmezését vagy alkalmazását, és az ez utóbbi bíróság által hozott ítéletek nem járnak azzal a hatással, hogy megakadályozzák az uniós intézményeket abban, hogy az Unió alkotmányos keretének megfelelően működjenek.

85. Ez az érvelés azonban nem meggyőző. Egyrészt, amint azt a jelen indítvány 74. és 75. pontjában kifejtettem, úgy vélem, hogy az ECE 26. cikke éppen hogy lehetővé teszi az uniós jogi rendelkezéseknek az uniós igazságszolgáltatási rendszeren kívüli választottbíróság általi értelmezését vagy alkalmazását. Az ECE 26. cikke ezenkívül eltér az egyrésztől Kanada, másrésztől az Európai Unió és tagállamai közötti átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodásban (a továbbiakban: CETA) előírt vitarendezési mechanizmustól, mivel ez utóbbi kifejezett fenntartást ír elő az uniós jog értelmezését illetően;⁵⁹ ilyen fenntartás viszont az ECE 26. cikke értelmében nem létezik.

86. Másrészt és mindenekelőtt megjegyzem, hogy az 1/17 (EU–Kanada átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás) véleményben⁶⁰ a Bíróságnak a CETA-ban található vitarendezési mechanizmussal kapcsolatos érvelése semmilyen módon nem befolyásolhatja az ECE 26. cikkének elemzését. Amint arra a Bíróság e véleményben rámutatott, az a kérdés, hogy összeegyeztethető-e az uniós joggal a beruházási bíróságnak a tagállamok között kötelező megállapodás útján történő létrehozása vagy fenntartása, különbözik azon kérdéstől, hogy összeegyeztethető-e az uniós joggal az ilyen bíróságnak az Unió és harmadik állam közötti szerződéssel való létrehozása.⁶¹ A magyar, a finn és a svéd kormány érvelésének tehát csak akkor lehetne helyt adni, ha az ECE csak az Unió és a harmadik államok közötti kapcsolatokat szabályozná.

87. Míg ugyanis a tagállamok kötelesek tiszteletben tartani a kölcsönös bizalom elvét, ez az elv egyáltalán nem alkalmazható az Unió és a harmadik államok közötti kapcsolatokban. Pontosabban, a harmadik országokkal fennálló kapcsolatok nem azon az alapvető előfeltevésen alapulnak, amely szerint minden tagállam osztozik az összes többi tagállammal az Unió alapjául szolgáló számos közös értékben, és elismeri, hogy azok osztják ezen értékeket vele, és így tiszteletben tartják az azokat megvalósító uniós jogot. Amint arra Bot főtanácsnok rámutatott, a harmadik államokkal kötött megállapodás keretében a szerződő felek nem mindegyike bízik meg feltétlenül abban, hogy a másik fél igazságszolgáltatási rendszere biztosítja a megállapodásban foglalt szabályok tiszteletben tartását.⁶² Éppen az Unión belüli kölcsönös bizalom hiánya az oka annak, hogy a szerződő felek úgy döntenek, hogy egy semleges vitarendezési mechanizmusról

⁵⁸ 2019. április 30-i vélemény (EU:C:2019:341).

⁵⁹ 2019. április 30-i/17 (EU–Kanada átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás) vélemény (EU:C:2019:341, 131. pont).

⁶⁰ 2019. április 30-i vélemény (EU:C:2019:341).

⁶¹ 2019. április 30-i/17 (EU–Kanada átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás) vélemény (EU:C:2019:341, 127. pont).

⁶² Bot főtanácsnok 1/17 (EU–Kanada átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás) véleményre vonatkozó indítványa (EU:C:2019:72, 82. pont).

állapodnak meg.⁶³ Az ilyen, a két félen kívül álló mechanizmus lehetővé teszi a szerződő felek bizalmának biztosítását a megállapodás alkalmazása tekintetében, anélkül hogy e bizalom összemosódna az uniós jogrenden belüli kapcsolatokat jellemző kölcsönös bizalommal.

88. E körülmények között az 1/17 (EU–Kanada átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás) vélemény⁶⁴ nem befolyásolja az ECE 26. cikkében előírt vitarendezési mechanizmusnak az Achmea ítéletben kifejtett elvek alapján, a tekintetben történő elemzését, hogy e mechanizmus lehetővé teszi választottbíróóság igénybevételét, mivel e megállapodás a tagállamok közötti kapcsolatokat szabályozza.

3) Az ECE 26. cikkének az uniós jogrendben való alkalmazhatóságára vonatkozó következtetés

89. A fentiek összességéből az következik, hogy az ECE 26. cikkében előírt vitarendezési mechanizmus véleményem szerint összeegyeztethetetlen az uniós joggal, mivel lehetővé teszi az uniós bírósági rendszeren kívül elhelyezkedő választottbíróóság számára, hogy egy tagállami befektető és egy másik tagállam közötti jogvita során értelmezze vagy alkalmazza az uniós jogot, és ezáltal megkérdőjelezi a tagállamok közötti kölcsönös bizalom elvét és a Szerződések által létrehozott jog sajátos jellegének megőrzését, továbbá veszélyezteti az uniós jog alkalmazását. E tekintetben az ECE 26. cikke tehát nem hivatott arra, hogy az uniós jogrendben alkalmazzák.

90. Mindemellett az, hogy valamely tagállam befektetője nem kezdeményezhet választottbíróági eljárást egy másik tagállammal szemben folyamatban lévő jogvitában, nem jelenti azt, hogy az ECE 26. cikke soha sem alkalmazható az uniós jogrendben. Egy tagállam befektetői az e rendelkezésben említett jogviták vonatkozásában főszabály szerint továbbra is perelhetnek egy másik tagállamot a bíróságai előtt.⁶⁵ Az ilyen lehetőség azonban attól függ, hogy az ECE anyagi jogi rendelkezései megalapozhatják-e ezeket a kereseteket, és így e rendelkezések az uniós jogrendben alkalmazandók-e. Most ezt a kérdést vizsgálom meg.

b) Az ECE 1. cikke 6. pontjának az uniós jogrendben való alkalmazhatósága

91. Az ECE 1. cikkének 6. pontja meghatározza a „befektetésnek” az ECE rendelkezéseiben alkalmazott fogalmát, amely az ECE „Fogalommeghatározások és cél” című első részében szerepel. Ez a rendelkezés tehát az ECE bevezető rendelkezéseinek részét képezi, amelyek általánosabb jelleggel a szöveg hatályának és tárgyának megállapítására, valamint a rendelkezéseiben használt kifejezések meghatározására irányulnak.

92. Másként fogalmazva, az ECE 1. cikkének 6. pontja az ECE tárgyi hatályának meghatározásával szintén kiváltja az ECE anyagi jogi védelmi rendelkezéseinek alkalmazását.

93. E körülmények között, e rendelkezésnek az uniós jogrendben való alkalmazhatósága alapvetően attól függ, hogy azok az anyagi jogi normák, amelyeknek hatályt biztosít, maguk is alkalmazandók-e az uniós jogrendben oly módon, hogy valamely tagállam befektetői egy másik tagállammal szemben e tagállam bíróságai előtt indított kereset alkalmával hivatkozhatnak rájuk.

⁶³ Bot főtanácsnok 1/17 (EU–Kanada átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás) véleményre vonatkozó indítványa (EU:C:2019:72, 84. pont). Ezzel kapcsolatban lásd még: Lenaerts, K., „Upholding the Rule of Law through Judicial Dialogue”, *Yearbook of European Law*, 38. kötet, 12. o.

⁶⁴ 2019. április 30-i vélemény (EU:C:2019:341).

⁶⁵ Nem zárható ki továbbá, hogy az ECE 26. cikkének Bíróság általi értelmezése szükséges lehet egy olyan választottbíróági ítéletnek a tagállamok állami bíróságai általi felülvizsgálata keretében, amelyet egy harmadik állam befektetője és valamely tagállam között folyamatban lévő jogvita keretében hoztak, és amely magában foglalhatja az uniós jog választottbírák általi értelmezését.

94. Noha az Achmea ítélet nem rendezte ezt a kérdést, feltárt bizonyos kétségeket azzal kapcsolatban, hogy az Unión belül alkalmazhatók-e általában a beruházások védelmére és elősegítésére vonatkozó megállapodások, és különösen az ECE anyagi jogi rendelkezései.⁶⁶

95. Ugyanakkor nem hiszem, hogy a jelen ügyben tisztán elméleti jelleggel lehetséges lenne erre a kérdésre egyértelmű választ adni. Ehhez ugyanis az uniós jog és az ECE között esetlegesen fennálló valamennyi átfedés *in abstracto* és kimerítő elemzése szükséges.⁶⁷ Márpedig nem hiszem, hogy helyes volna egy ilyen elemzést abban a szakaszban elvégezni, amely a Bíróságnak a jelen ügyben előterjesztett előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására vonatkozó hatásköre vizsgálatára vonatkozik. Azt is hangsúlyozni kell, hogy ezt a kérdést a felek nem vitatták meg.⁶⁸

96. Ezenkívül hangsúlyozom, hogy azt az egyetlen érvet, amely az ECE anyagi jogi rendelkezéseinek az uniós joggal való összeegyeztethetlenségére vonatkozik, a jelen ügyben az olasz kormány és a Bizottság fogalmazta meg röviden, azzal az indokkal, hogy az uniós jog az ECE beruházásvédelmi eszközeivel egyenértékű beruházásvédelmi eszközöket ír elő. Márpedig első látásra nem tűnnek egyértelműnek azok az okok, amelyek miatt a védelem ezen egyenértékűsége önmagában az uniós joggal való összeegyeztethetlenséghez vezet.

97. E körülmények között úgy vélem, hogy az ECE anyagi jogi rendelkezéseinek – köztük az ECE 1. cikke 6. pontjának – az uniós joggal való összeegyeztethetlensége ebben a szakaszban bizonyossággal nem zárható ki, és nem is fogadható el. Következésképpen vélelmezni kell, hogy e rendelkezések az uniós jogrendben alkalmazandók.

4. A Bíróság hatáskörére vonatkozó következtetés

98. Az ECE 26. cikke álláspontom szerint nem egyeztethető össze az uniós joggal, amennyiben választottbíróság igénybevételezt írja elő, így az ilyen vitarendezési mechanizmus nem alkalmazható az uniós jogrendben.

99. Ugyanakkor, mivel ebben a szakaszban nem zárható ki, hogy az ECE anyagi jogi rendelkezései – köztük az ECE 1. cikkének 6. pontja – alkalmazhatók az uniós jogrendben, azt is vélelmezni kell, hogy valamely tagállam befektetői hivatkozhatnak e rendelkezésekre a másik tagállammal szemben e tagállam bíróságai előtt indított, az ECE 26. cikkében szabályozott jogvita során. E körülmények között mind az ECE 1. cikkének 6. pontját, mind pedig a 26. cikkét úgy kell tekinteni, hogy azok alkalmazhatók az uniós jogrendben.

100. Ebből következik, hogy egyértelmű uniós érdek fűződik e rendelkezések egységes értelmezéséhez, így a Bíróságnak hatáskörrel kell rendelkeznie valamennyi előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolására.

⁶⁶ Lásd e tekintetben az Európai Bizottság Európai Parlamentnek és Tanácsnak szóló, 2018. július 19-i „Az EU-n belüli beruházások védelme” című közleménye, COM(2018) 547 final.

⁶⁷ A két tagállam között létrejött beruházások védelmére és elősegítésére vonatkozó megállapodások és az uniós jog közötti lehetséges átfedések példaként lásd Wathelet főtanácsnok Achmea ügyre vonatkozó indítványát (C-284/16, EU:C:2017:699).

⁶⁸ Noha a feleket a tárgyaláson az Achmea ítélet hatásaival kapcsolatban kérdezték, a vita csak arra vonatkozott, hogy ez az ítélet milyen hatással van az ECE 26. cikkében előírt vitarendezési mechanizmus uniós joggal való összeegyeztethetőségére. Hangsúlyozom, hogy ez az ítélet ugyanis nem az anyagi jogi szabályok, hanem kizárólag egy BIT által létrehozott hasonló mechanizmus uniós joggal való összeegyeztethetőségére vonatkozik.

B. Az ügy érdeméről

1. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés: az ECE 1. cikkének 6. pontja értelmében vett „befektetés” fogalma

101. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az ECE 1. cikkének 6. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy egy olyan villamosenergia-szolgáltatási szerződésből származó követelés, amely a befektető részéről nem járt a fogadó országban vagyoni hozzájárulással, befektetésnek tekinthető.

102. A tárgyaláson a Komstroy azt állította, hogy a „befektetések” fogalmát az ECE határozza meg, és e meghatározás önmagában is elegendő, jöllehet ezt az ECE értelmében befektetésnek minősülő eszközökre vonatkozó példák nem kimerítő felsorolása is alátámasztja. E társaság arra is hivatkozott, hogy az ECE 1. cikke 6. pontjának szóhasználatát egyértelmű, így nem szükséges azt értelmezni, vagy az adott meghatározáson kívüli szempontokra hivatkozni. Végül a Komstroy azt állítja, hogy az ECE 1. cikkének 6. pontja maga is előírja, hogy a szerződéses követelés befektetésnek tekinthető, mivel az ECE 1. cikke 6. pontjának c) és f) pontja megemlíti a „pénzköveteléseket” és a „szerződés [...] alapján [...] biztosított jogokat”.

103. A Moldovai Köztársaság a spanyol, a holland és a lengyel kormány, valamint a Bizottság arra hivatkozik, hogy egy adásvételi szerződésből eredő követelés nem minősülhet az ECE 1. cikkének 6. pontja értelmében vett befektetésnek. Azt állítják, hogy bár az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontja azt írja elő, hogy valamely pénzkövetelés befektetésnek minősül, ez kizárólag azzal a feltétellel történhet, hogy e követelés „befektetéshez kapcsolódik”. Márpedig az adásvételi szerződésből eredő követelések nem tekinthetők „befektetéshez kapcsolódónak”. A Moldovai Köztársaság ezenkívül hangsúlyozza, hogy a „befektetések” kifejezés szokásos, tőkeinjekciót feltételező értelmét kell segítségül hívni, amely szerződéses követelés esetén hiányzik. Végül a Moldovai Köztársaság és a Bizottság hangsúlyozza, hogy különbséget kell tenni azon pénzkövetelések között, amelyek a kereskedelem, és azok között, amelyek a befektetések körébe tartoznak, mivel kizárólag a befektetéseket védi az ECE III. része.

104. Az ECE 1. cikkének 6. pontja úgy határozza meg a befektetés fogalmát, mint „egy befektetőnek közvetlenül vagy közvetve, a tulajdonában álló vagy általa ellenőrzött bármely eszköz”. Ezáltal az ECE nem tartalmaz pontos meghatározást, amelyet első látásra csak azon tevékenység tárgya korlátoz, amelyhez e befektetés tartozik. E rendelkezés hozzáteszi, hogy az ECE értelmében vett befektetésnek az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenységhez kell kapcsolódnia.

105. E meghatározást kiegészíti az e rendelkezés értelmében vett befektetések példáinak nem kimerítő felsorolása. Ebből következik, hogy – amint arra a Komstroy hivatkozik – amennyiben a szóban forgó eszközre egyértelműen vonatkozik az ECE 1. cikkének 6. pontjában kifejezetten hivatkozott egyik befektetés, főszabály szerint egyáltalán nincs szükség e rendelkezés értelmezésére.⁶⁹

⁶⁹ Lásd e tekintetben a választottbíróság ítélezési gyakorlatában: Anatolie Stati, Ascom Group SA és Terra Raf Trans Trading Ltd kontra Kazahsztán (Stockholmi kereskedelmi kamara, [CSS] V 116/2010. sz. ügy) 2013. december 19-i ítélet, 806. pont; a jogtudományban: Gaillard, E., *Journal du droit international (Clunet)*, 2019. 6. sz., 160. o.

106. Ami a szerződéses követeléseket illeti, azok – mind az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontja, mind pedig 1. cikke 6. pontjának f) alpontja alapján – az ECE 6. cikke (1) bekezdésének meghatározása körébe tartozhatnak. Ezeknek ugyanis „pénzkövetelések [...] egy befektetéshez kapcsolódó, gazdasági értéket képviselő szerződés alapján”⁷⁰, valamint „[...] szerződés [...] alapján [...] biztosított jogok az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenység végzésére”⁷¹ a tárgyai.

107. Megjegyzem ugyanakkor, hogy bár e két rendelkezés az ECE értelmében vett befektetésekre hoz példákat, további feltételeket fűz a befektetesként történő minősítéséhez. Egyrészt az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontja előírja, hogy a pénzkövetelések befektetésnek minősülnek, amennyiben olyan szerződésből erednek, amely maga is befektetéshez kapcsolódik. Másrészt az ECE 1. cikke 6. pontjának f) alpontja kimondja, hogy a szerződéssel biztosított jogok akkor minősülnek befektetésnek, ha azokat az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenység végzéséhez biztosítják. Másként fogalmazva, a szerződésből eredő követelések nem minősülnek automatikusan az ECE értelmében vett befektetésnek, az egyezmény előír bizonyos korlátozásokat.

108. Márpedig e további feltételek nehézzé, ha nem lehetetlenné teszik bármely szerződéses követelésnek az ECE 1. cikkének 6. pontja értelmében vett valamely befektetési típushoz való egyértelmű hozzákapcsolását. Ugyanis kétségtelenül nem terjedhet ki valamely szerződéses követelésre – különösen, ha villamosenergia-szolgáltatási szerződésből ered – az ECE 1. cikke 6. pontjának c) vagy f) alpontja annak előzetes meghatározása anélkül, hogy mi következik az e rendelkezésekben előírt kiegészítő feltételek alkalmazásából.

109. Értelmezni kell tehát ezt a két rendelkezést, amit a Bécsi Egyezmény⁷² (kihirdette: az 1987. évi 12. tvr.) 31. cikke (1) bekezdésének megfelelően „jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint, valamint tárgya és célja figyelembevételével” kell elvégezni.

a) Az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontjáról

110. Ami az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontját illeti, amely előírja, hogy a követelésnek befektetéshez kapcsolódó szerződésből kell származnia, rámutatok arra, hogy bizonyos kétértelműség áll fenn. E rendelkezés ugyanis a befektetés fogalmára utalva határozza meg azokat a pénzköveteléseket, amelyek befektetésnek tekinthetők. Másként fogalmazva, a befektetés mind a meghatározott fogalmat, mind a meghatározásához használt fogalmat jelenti. Az ECE 1. cikke (6. pontjának c) alpontja ebben az értelemben körkörös jelleget mutat.⁷³

111. E körülmények között, e körköröség megszüntetése érdekében az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontjában szereplő „befektetés” kifejezést csak az e rendelkezésben pontosan meghatározottól eltérő értelemben lehet érteni. Amint arra a lengyel kormány rámutat, a pénzkövetelések kizárólag akkor minősülnek befektetésnek, ha olyan szerződés alapján jönnek létre, amely maga is egy, az ECE értelmében vett, az 1. cikke 6. pontja c) alpontjának hatálya alá nem tartozó befektetéshez kapcsolódik.

⁷⁰ Az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontja.

⁷¹ Az ECE 1. cikke 6. pontjának f) alpontja.

⁷² A szerződések jogáról szóló, Bécsben az 1969. évi május hó 23. napján kelt szerződés (Az Egyesült Nemzetek Szerződéseinek Tára, 1155. kötet, 353. szám) <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201155/volume-1155-I-18232-French.pdf>.

⁷³ A befektetés meghatározásának körkörös jellegére vonatkozóan lásd: Páka, M., *Pojęcie inwestycji w międzynarodowym arbitrażu inwestycyjnym*, C. H. Beck, Varsó, 2018., 43. és 44. o.

112. Márpedig az ECE 1. cikkének 6. pontjában említett egyéb befektetések egyike sem értelmezhető úgy, hogy kiterjed a vizsgált pénzkövetelés alapjául szolgáló szerződés tárgyát képező villamosenergia-szolgáltatásra. E rendelkezés egyik bekezdése sem vonatkozik az egyszerű kereskedelmi ügyletekre.⁷⁴ Az ECE 1. cikke 6. pontjának szó szerinti értelmezéséből tehát az következik, hogy egy villamosenergia-szolgáltatási szerződésből származó követelés, amely nem járt semmilyen vagyoni hozzájárulással, nem minősül befektetéshez kapcsolódó, gazdasági értéket képviselő szerződés alapján fennálló pénzkövetelésnek.

113. Az ECE 1. cikke (6) bekezdése c) pontjának szó szerinti értelmezését ezt követően megerősíti az e rendelkezésben említett „befektetés” kifejezés szokásos értelmének alkalmazása.⁷⁵

114. Az általános nyelvhasználatban, amint arra a Moldovai Köztársaság és a Bizottság hivatkozik, e kifejezés általában bizonyos időre szóló és kockázattal járó vagyoni hozzájárulásból álló ügyletet jelöl.⁷⁶

115. Ugyanebben az értelemben a választottbíróági ítélkezési gyakorlat egyébiránt fokozatosan alakította ki a „befektetés” fogalmának objektív meghatározását, amelynek értelmében a befektetés három elem együttes fennállását feltételezi: a befektető általi vagyoni hozzájárulás, a teljesítés bizonyos időtartama és a művelet kockázataiban való részvétel.⁷⁷

116. Noha e meghatározást az 1965. március 18-án Washingtonban aláírt, az államok és más államok természetes és jogi személyei közötti beruházási viták rendezéséről szóló egyezményben (kihirdette: az 1987. évi 27. tvr.) szereplő „befektetés” fogalom vonatkozásában dolgozták ki, számomra úgy tűnik, hogy tartalmazza a befektetés lényeges elemeit, és ebben az értelemben a jogtudomány gyakran felidézi, amikor javaslatot tesz e fogalom általános meghatározását illetően.⁷⁸

117. A „befektetés” fogalmának e jelentése szerint tehát a pénzkövetelések az ECE 1. cikkének 6. pontja értelmében vett befektetésnek minősülnek, feltéve hogy olyan szerződésből származnak, amely a feltételezett befektető részéről vagyoni hozzájárulással jár, és amelyet nem biztosított

⁷⁴ Kétség merülhet fel annak megállapíthatóságával kapcsolatban, hogy a villamosenergia-szolgáltatásra kiterjed-e az ECE 1. cikke 6. pontjának f) alpontja, amelynek tárgya „[...] szerződés [...] alapján [...] biztosított jogok az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenység végzésére”. Ezt az érvelést egyébként a választottbíróági ítélkezési gyakorlat is elfogadta, lásd e tekintetben a 2005. március 29-i *Petrobart Limited kontra Kirgiz Köztársaság* (CSS 126/2003. sz. ügy) ítéletet, 72. o. Ugyanakkor ezt a lehetőséget, az ECE 1. cikke 6. pontjának általam javasolt értelmezése alapján ki kell zárni. Lásd a jelen indítvány 121. és azt követő pontjait.

⁷⁵ A jogtudomány azt az álláspontot képviseli, hogy a „befektetés” kifejezésnek az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontjában szereplő meghatározását illetően kizárólag e kifejezés szokásos értelmére kell utalni. Ugyanis, amint azt a lengyel kormány az írásbeli észrevételeiben állítja, az ECE angol változata különbséget tesz az ECE értelmében vett nagybetűs angol „Investment” szó között, és a szó szokásos értelmében vett kisbetűs angol „investment” szó között. Az ily módon az ECE által oltalomban részesített „Befektetésektől” eltérő „befektetések” objektív jelentéssel bírnak, amint arra a jelen indítvány 114., 115. és 116. pontja emlékeztet. Márpedig, mivel az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontja pontosítja, hogy a követelésnek „befektetéshez kapcsolódó” szerződésből kell származnia, ebből az következik, hogy a „befektetés” kifejezést ebben az esetben a szó szokásos jelentése alapján csak objektív módon lehet értelmezni. Ezzel az elgondolással kapcsolatban lásd Baltag, C., *The Energy Charter Treaty: The concept of investor*, Kluwer Law International, Alphen-sur-le-Rhin, 2012, 174. o. Mindazonáltal teljes mértékben nem meggyőző ez az érv, amely kizárólag az egyezmény szövegének tipográfiáján alapul, ami egyébként nem jelenik meg az ECE valamennyi nyelvi változatában.

⁷⁶ A „befektetés” fogalmát többek között úgy határozták meg, hogy az „bevételek céljából pénzeszközök elhelyezése”, *Dictionnaire de l'Académie française*, 9. kiadás. Az angol nyelvben az „investment” úgy került meghatározásra, mint „the act of putting money [...] into something to make profit”. E kifejezés meghatározásának alakulásáról lásd: Gilles, A., *La définition de l'investissement international*, Larcier, Brüsszel, 2012, 16. és azt követő oldalak.

⁷⁷ Lásd: 2001. július 23-i *Salini Costruttori S.p.A. és Italstrade S.p.A. kontra Marokkói Királyság* (ICSID ARB/00/4. sz. ügy) ítélet, 129. *Journal du droit international* 196 (2002), 52. pont. Ezen ítélkezési gyakorlat elemzésére vonatkozóan lásd: Pyka, M., i. m., 63–111. o. és Jeżewski, M., *Międzynarodowe prawo inwestycyjne*, C. H. Beck, Varsó, 2019., 127–134. o.

⁷⁸ Lásd Baltag, C., i. m., 167–183. o.; Kessedjian, C., és Pironon, V., i. m., 206. o.

nyereség reményében kötöttek. Az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontjában foglalt „befektetés” fogalomnak ezen értelmezése ezenkívül mind a választottbíróági ítélkezési gyakorlatban,⁷⁹ mind a jogtudományban⁸⁰ megtalálható.

118. Márpedig a villamosenergia-szolgáltatási szerződések egyszerű kereskedelmi ügyletek, amelyekre nem terjedhet ki a befektetés fogalma, mivel nem foglalnak magukban vagyoni hozzájárulást,⁸¹ sem remélt, a vagyoni hozzájárulástól függő bevételt. Így módon úgy vélem, hogy a villamosenergia-szolgáltatási szerződésből eredő követelés nem kapcsolódik befektetéshez, és nem felel meg az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontjában foglalt feltételnek.

119. Végül az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontja értelmében vett „befektetés” fogalom ilyen értelmezését a teljes ECE logikájának és az alkalmazott befektetésvédelmi rendszernek a vizsgálata is megerősíti. Amint azt a Bizottság hangsúlyozza, az ECE különbséget tesz a kereskedelem vonatkozásában a II. részében szereplő, és a beruházások ösztönzésére és védelmére vonatkozóan a III. részében szereplő szabályok között. Egy egyszerű kereskedelmi ügylet tehát önmagában nem minősül befektetésnek, ellenkező esetben értelmét veszítené a kereskedelem körébe és a különleges védelmet⁸² igénylő befektetés körébe tartozó ügyletek közötti különbségtétel.

120. Az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontja értelmében vett „befektetés” fogalmat tehát nem lehet összekeverni egy egyszerű kereskedelmi tevékenységgel, így a villamosenergia-szolgáltatási szerződésből eredő olyan követelés, amely nem jár vagyoni hozzájárulással, és az e hozzájárulástól függő haszon reményével, nem tartozhat e fogalom körébe.

b) Az ECE 1. cikke 6. pontjának f) alpontjáról

121. Az ECE 1. cikke 6. pontja f) alpontjának tárgya a „[...] szerződés [...] alapján [...] biztosított jogok az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenység végzésére”. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy általános módon már az ECE 1. cikkének 6. pontja előírja, hogy az ECE értelmében vett befektetésnek az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenységhez kell kapcsolódnia. Így az ECE 1. cikke 6. pontjának f) alpontjában előírt feltételt nem lehet ugyanígy értelmezni, mivel ellenkező esetben e pontosítás teljesen értelmét vesztené.

122. Az ECE 1. cikke 6. pontjának f) alpontja tehát nem minden, az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenységgel kapcsolatos szerződéses jogra vonatkozik, hanem további feltételt fűz ahhoz, hogy valamely szerződéses jog az ECE értelmében védett beruházásnak minősülhessen. Ez magából a fenti rendelkezés megfogalmazásából is kitűnik. Így a „tevékenység végzésére” kifejezés használata azt jelzi, hogy a szóban forgó szerződéses jogot az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenység gyakorlása *céljából* kell biztosítani.⁸³ A szerződéses jognak lehetővé kell tennie olyan

⁷⁹ Lásd többek között: Masdar Solar & Wind Cooperatief U. A. kontra Spanyol Királyság (ICSID ARB/14/1. sz. ügy) 2018. május 16-i ítélet (195) és azt követő bekezdései; Isolux Netherlands kontra Spanyol Királyság ítélet (CSS, V 2013/153. sz. ügy) 2016. július 17-i ítélet (683) és azt követő bekezdések.

⁸⁰ Lásd: Baltag, C., i. m., 178. és azt követő oldalak; Audit, M., *Journal de droit international (Clunet)*, 2020, 3. szám, 16. o.

⁸¹ A Komstroy a tárgyaláson arra hivatkozott, hogy a vagyoni hozzájárulás a villamosenergia szolgáltatásából állt. Egy ilyen érv azonban nem elegendő ahhoz, hogy egy villamosenergia-szolgáltatási szerződést „befektetéshez kapcsolódó szerződésnek” lehessen minősíteni, mivel ebből nem következik, hogy az ilyen vagyoni hozzájárulásból várt hozamokat illetően kockázat áll fenn.

⁸² Többek között az ECE 26. cikkében előírt vitarendezési mechanizmus révén. Jóllehet egyes kereskedelmi ügyletek egyes esetekben olyan jellemzőkkel rendelkeznek, amelyek igazolják a „befektetésnek” való minősítést, lásd e tekintetben Pyka, M., i. m., 175–181. o. Nem hiszem, hogy itt ilyen elemzést lehetne alkalmazni.

⁸³ Ez az értelmezés egyébként még egyértelműbben kitűnik az ECE angol nyelvi változatából: „any right conferred [...] by contract [...] to undertake any economic activity in the energy sector” ([...] szerződés [...] alapján [...] biztosított jogok az energiaágazatban folytatott gazdasági tevékenység végzésére”) (kiemelés tőlem).

gazdasági tevékenység végzését az energiaágazatban, amelyet a jogosult ennek hiányában nem gyakorolhatna. Másként fogalmazva, a szerződéses jognak lehetővé kell tennie e tevékenység gyakorlását, és meg kell teremtenie e tevékenység gyakorlásának feltételeit.⁸⁴

123. Márpedig, noha egy szerződéses követelés valóban szerződéssel biztosított jog, mégsem lehet úgy tekinteni, hogy gazdasági tevékenység folytatását teszi lehetővé az energiaágazatban, ha azt az eredeti jogosultnál történő alapítását *követően* szerzik meg. E körülmények között a követelés nem arra jogosítja fel a jogosultat, hogy gazdasági tevékenységet folytasson az energiaágazatban, hanem kizárólag arra, hogy a kifizetést követelje.

124. Ezenkívül, még ha figyelembe kéne is venni a követelés alapját, vagyis a villamosenergia-szolgáltatási szerződést, amiről nincs szó, úgy vélem, hogy ez ugyanarra az eredményre vezetne. Noha a két társaság között létrejött villamosenergia-szolgáltatási szerződés lehetővé teszi az egyik társaság számára, hogy villamos energiát szolgáltatasson a másiknak, akkor sem ez a szerződés teszi lehetővé gazdasági tevékenység folytatását az energiaágazatban. A villamos energiát szolgáltató társaság ugyanis már abban a helyzetben van, hogy a szóban forgó villamos energiát a vele szerződő fél rendelkezésre bocsátja, így a szerződés semmilyen esetben sem tartalmaz engedélyt, sem gazdasági tevékenységnek a fogadó országban való gyakorlására irányuló jogot.

125. Egy ilyen követelés tehát véleményem szerint nem tartozik az ECE 1. cikke 6. pontja f) alpontjának hatálya alá.

126. A fentiekből következik, hogy sem az ECE 1. cikke 6. pontjának c) alpontja, sem az 1. cikke 6. pontjának f) alpontja nem értelmezhető úgy, hogy a villamosenergia-szolgáltatási szerződésből eredő és semmilyen vagyoni hozzájárulással nem járó követelés az e rendelkezések értelmében vett befektetésnek minősül.

c) A „befektetés” fogalmának az ECE 1. cikkének 6. pontjában szereplő általános meghatározásáról

127. Végeredményben az ECE 1. cikkének 6. pontja is tartalmazza a „befektetések” fogalmának általános, bár homályos meghatározását, és a befektetések e pontban foglalt felsorolása nem kimerítő jellegű. Védhető tehát az az elgondolás, hogy egy olyan követelés, amely nem tartozik az ECE 1. cikke 6. pontja c) és f) alpontjának hatálya alá, mégis az ECE 1. cikkének 6. pontja értelmében vett befektetésnek minősülhet, amennyiben „egy befektetőnek közvetlenül vagy közvetve, a tulajdonában álló vagy általa ellenőrzött bármely eszközt” jeleníti meg.

128. Ez az érvelés nem meggyőző. Amint azt hangsúlyoztam,⁸⁵ egyedül a szerződéses követelések olyan követelések, amelyek tekintetében az ECE 1. cikkének 6. pontja kifejezetten korlátozásokat ír elő befektetéseként történő elfogadásukra vonatkozóan. Nem lehet tehát a „befektetés” fogalmának általános meghatározására hivatkozni kizárólag az ECE 1. cikke 6. pontjának c) és f) alpontjában előírt korlátozások elkerülése érdekében, mivel ellenkező esetben tagadnánk e pontos rendelkezések létezését, és *contra legem* módon értelmeznénk az ECE értelmében vett „befektetés” fogalmát.

⁸⁴ Egy ilyen szerződéses jog jellemző példája az infrastruktúra működtetésének engedélyezése a szerződő fél területén.

⁸⁵ Lásd a jelen indítvány 107. pontját.

129. Ennélfogva azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ adja, hogy az ECE 1. cikkének 6. pontját úgy kell értelmezni, hogy a villamosenergia-szolgáltatási szerződésből eredő olyan követelés, amely nem járt vagyoni hozzájárulással, nem minősül az e rendelkezés értelmében vett befektetésnek.

C. 2. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről

130. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az ECE 26. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az ECE szerződő államain kívüli valamely gazdasági szereplő által létrehozott valamely követelésnek az egyik szerződő fél befektetője általi megszerzése befektetésnek tekinthető.

131. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy a szóban forgó követelés a Moldtranselectro és a Derimen közötti szerződéses jogviszonyból ered, azzal, hogy ez utóbbi társaságot a Brit Virgin-szigeteken, azaz ECE szerződő felei kívüli államban vették nyilvántartásba.

132. Az ECE 26. cikkének (1) bekezdése lehetővé teszi az egyik szerződő fél és a másik szerződő fél befektetője közötti viták rendezését, amennyiben a jogvita az *e befektető által megvalósított* befektetéssel kapcsolatos. A kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy amennyiben a követelést eredetileg az ECE szerződő államain kívüli harmadik állam valamely gazdasági szereplője hozta létre, a követelés eredete esetlegesen befolyásolja-e annak az ECE 26. cikkének (1) bekezdése szerinti „befektetésként” történő minősítését, amely rendelkezés előírja, hogy egy befektetést valamely szerződő fél befektetőjének kell megvalósítania.

133. Elöljáróban megemlítem, hogy tekintettel az első kérdésre adandó válaszra vonatkozó javaslatomra, a második kérdésre nem kell választ adni, mivel az első kérdésre adott nemleges válasz esetén nem szükséges annak meghatározása, hogy a követelés eredete hatással van-e az ECE 26. cikkének (1) bekezdése értelmében vett, az egyik szerződő fél befektetője által megvalósított befektetésként történő elfogadására.

134. A teljesség kedvéért ugyanakkor megvizsgálom az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést, arra az esetre, ha a Bíróság nem értene egyet az első kérdésre vonatkozó elemzésemmel, feltételezve, hogy az ilyen követelés az ECE 1. cikkének 6. pontja értelmében vett befektetésnek minősülhet.

135. Amint arra a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, és amint azt a Moldovai Köztársaság hangsúlyozza, annak megállapításához, hogy egy befektetést „az egyik szerződő fél befektetője valósította-e meg”, az ECE 1. cikkének 8. pontját kell figyelembe venni, amely meghatározza a „befektet” kifejezés jelentését. E rendelkezés többek között azt írja elő, hogy egy befektetés a meglévő befektetések egészének vagy részének megszerzésével valósítható meg. Ezzel szemben nem írja elő, hogy a szóban forgó meglévő befektetést eredetileg az ECE valamely részes államában kellett létrehozni.

136. A Moldovai Köztársaság azonban azt állítja, hogy fennáll egy ilyen feltétel. Álláspontja szerint a „meglévő befektetés” kifejezést a „befektetésnek” az ECE 1. cikkének 6. pontjában szereplő fogalom meghatározása szerint kell értelmezni, amely előírja, hogy a befektetés „egy befektetőnek közvetlenül vagy közvetve, a tulajdonában álló vagy általa ellenőrzött” legyen. Márpedig megjegyzi, hogy az ECE 1. cikkének 7. pontja a „befektető” fogalmát úgy határozza meg, mint többek között olyan „társaság vagy egyéb szervezet, amelyet [egy] Szerződő Fél alkalmazandó jogának megfelelően hoztak létre”. Ily módon azt állítja, hogy mivel a szóban forgó

követelés eredeti jogosultja az ECE-n kívüli harmadik állam gazdasági szereplője, azt nem lehet az ECE 1. cikkének 7. pontja értelmében vett befektetőnek tekinteni, így a szóban forgó követelés nem minősülhet az ECE 1. cikkének 8. pontja és 26. cikkének (1) bekezdése értelmében vett, valamely szerződő fél társasága által megvalósított „meglévő beruházásnak”.

137. Ez az érvelés nem meggyőző. Bár el kell fogadni a Moldovai Köztársaság azon érvelését, amely szerint a „létrehozott befektetés” kifejezés meghatározása érdekében az ECE 1. cikkének 6–8. pontját kell figyelembe venni, az általa levont következtetés e cikkek részleges olvasatából ered.

138. Nem csupán az állapítható meg, hogy – amint arra rámutattam⁸⁶ –, az ECE 1. cikkének 8. pontja nem ír elő semmilyen feltételt a meglévő befektetés földrajzi eredetére vonatkozóan, hanem a vizsgált rendelkezések azt is kifejezetten előírják, hogy ilyen befektetést az ECE szerződő felein kívüli harmadik állam gazdasági szereplői is létrehozhatnak. Az ECE 1. cikkének 7. pontja ugyanis mind a szerződő feleket, mind a harmadik államokat illetően meghatározza a „befektető” fogalmát. Egyértelműen elfogadott tehát, hogy egy befektető az ECE szerződő felein kívüli harmadik államból is származhat, anélkül azonban, hogy ez azt jelentené, hogy az általa létrehozott befektetések nem minősülnek az ECE értelmében vett meglévő befektetéseknek.⁸⁷

139. E körülmények között az a tény, hogy a követelést az ECE szerződő felein kívüli harmadik állam gazdasági szereplője hozta létre, semmilyen hatással sincs a „meglévő befektetésként” történő minősítésére, mivel ezt a gazdasági szereplőt az ECE értelmében szintén befektetőnek kell tekinteni.

140. Ebből következik, hogy amikor egy szerződő fél gazdasági szereplője az ECE szerződő felein kívüli harmadik állam gazdasági szereplője által létrehozott követelést szerez meg, ezt meglévő befektetés megszerzésének, és ezáltal az ECE értelmében valamely szerződő fél befektetője által megvalósított befektetésnek kell tekinteni.

141. A Moldovai Köztársaság, a Komstroy és a Bizottság azonban fenntartásukat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy ilyen körülmények között fennállhat a joggal való visszaélés lehetősége. Nem zárható ki ugyanis, hogy az ECE szerződő felein kívüli harmadik állam gazdasági szereplője által létrehozott befektetést valamely szerződő fél befektetője kizárólag abból a célból szerzi meg, hogy részesüljön az ECE által biztosított védelemben, többek között az ECE 26. cikke (1) bekezdésének alkalmazása érdekében, azért, hogy keresetet indíthasson valamely szerződő féllel szemben, ami egyébként nem lett volna lehetséges.

142. Igaz ugyan, hogy fennáll ez a lehetőség, ez azonban nem elegendő ahhoz, hogy automatikusan kizárja a viták rendezése révén biztosított befektetésvédelemből az ECE szerződő felein kívüli harmadik állam gazdasági szereplőjétől megszerzett beruházást. Azon túl, hogy egy ilyen értelmezést nem látok összeegyeztethetőnek az ECE korábban vizsgált rendelkezéseivel, ez azt is magában foglalja, hogy az ECE alapján soha egyetlen külföldi befektetőtől megszerzett befektetés sem fog védelemben részesülni.

⁸⁶ Lásd a jelen indítvány 135. pontját.

⁸⁷ Pontosítom, hogy bár az ECE szerződő felein kívüli harmadik állam befektetője által megvalósított beruházás valóban az ECE értelmében vett befektetés, az nem minősül az egyezmény által *védett* befektetésnek, mivel a befektetések ösztönzésére és védelmére vonatkozó anyagi jogi rendelkezések kifejezetten és kizárólag a szerződő felek befektetőinek befektetéseire vonatkoznak. Lásd különösen: az ECE 10. cikke: „Minden Szerződő Fél [...] stabil, méltányos, kedvező és átlátható feltételeket segít elő és alakít ki *más Szerződő Felek befektetői* számára, hogy azok befektessenek területén. E feltételek magukban foglalják azon elkötelezettséget, hogy *más Szerződő Felek befektetői befektetéseit* mindig tisztességes és méltányos bánásmódban részesítik” (kiemelés tőlem).

143. Ilyen körülmények között a joggal való visszaélés fennállását csak eseti jelleggel lehet figyelembe venni, és nem igazolhatja azt az elvet, amely szerint a szerződő fél befektetője által az ECE szerződő felein kívüli harmadik fél befektetőjétől megszerzett befektetést nem lehet az ECE 26. cikkének (1) bekezdése szerinti, az elsőként említett befektető által megvalósított befektetésnek tekinteni. A kérdést előterjesztő bíróság feladata tehát megvizsgálni a szóban forgó követelés Komstroy általi megszerzésének indokait annak meghatározása érdekében, hogy e szerzés kizárólagos célja az volt-e, hogy az ECE alapján keresetet indítson a Moldovai Köztársasággal szemben.

144. Következésképpen, abban az esetben, ha a Bíróság nem fogadná el az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre vonatkozó elemzésemet, azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ adja, hogy az ECE 26. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az ECE szerződő felein kívüli harmadik állam befektetője által létrehozott követelés megszerzése e rendelkezés értelmében befektetésnek minősül, kivéve ha az ilyen megszerzés egyetlen célja az ECE rendelkezései által biztosított védelemben való részesülés, és különösen az egyik szerződő féllel szembeni választottbíróági eljárás megindításához való jog megszerzése volt.

1.3. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésről

145. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az ECE 26. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy egy befektetőt – a fogadó állam határára szállított villamos energia szolgáltatására vonatkozó szerződéséből eredően – megillető követelés egy másik szerződő fél területén létrehozott befektetésnek tekinthető anélkül, hogy e befektető az utóbbi szerződő fél területén bármilyen gazdasági tevékenységet végezne.

146. Itt megjegyzem továbbá, hogy a harmadik kérdés másodlagos jellegű. Amennyiben ugyanis az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a villamosenergia-szolgáltatási szerződésből eredő követelés nem befektetés, nem releváns annak meghatározása, hogy e követelést egy másik szerződő fél *területén* teljesítették-e.

147. A teljesség kedvéért ugyanakkor választ adok az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésre, arra az esetre, ha a Bíróság nem értene egyet az első és a második kérdésre vonatkozó elemzésemmel, feltételezve – ami nem igaz –, hogy a villamosenergia-szolgáltatási szerződésből eredő követelés az ECE értelmében vett befektetésnek minősül.

148. A spanyol kormány és a Bizottság által e tekintetben támogatott Moldovai Köztársaság arra hivatkozik, hogy a területén semmilyen befektetést nem létesítettek, mivel a követelés alapjául szolgáló szerződés alapján szolgáltatott villamos energiát csak az ukrán oldalon, az Ukrajna és a Moldovai Köztársaság közötti határig szállították.

149. Ez az érvelés az ECE 1. cikke 6. pontja c) pontjának értelmezéséből ered, amely előírja, hogy a pénzkövetelés befektetésnek minősül, ha azt olyan szerződés alapján hozták létre, amely maga is befektetéshez kapcsolódik. Azonban úgy látom, hogy ez figyelmen kívül hagy egy lényeges elemet. Ugyanis, noha annak a befektetésnek a vizsgálata, amelyhez a szóban forgó követelés alapjául szolgáló szerződés kapcsolódik, releváns a követelés „befektetésként” történő minősítése szempontjából, ennek megállapítását követően az érintett befektetés kizárólag a követelés lesz, anélkül hogy később ismét hivatkozni kellene a kapcsolódó befektetésre.

150. Így a jogvita tárgyát képező befektetés – amelyet ennek alapján az ECE 26. cikkének (1) bekezdése fényében kell megvizsgálni – nem az azon szerződés tárgyát képező villamosenergia-szolgáltatás, amelyből a követelés ered, hanem maga a követelés. Így tehát csak azt kell meghatározni, hogy egy ilyen követelés megszerzése a Moldova területén történő befektetésnek tekinthető-e, anélkül hogy szükséges lenne annak meghatározása, hogy az a szerződés, amelynek alapján e követelést létrehozták, olyan befektetéshez kapcsolódik-e, amely maga is ezen a területen valósul meg.

151. A szóban forgó befektetés a jelen esetben egy ukrán beruházónak egy Moldovában letelepedett társasággal szemben fennálló követelése. Márpedig az ECE 1. cikkének 10. pontja egyszerűen „az állam szuverenitása alá tartozó területként” határozza meg a „terület” fogalmát. Ebből következik, hogy a moldáv területen letelepedett társasággal szemben fennálló követelést az e szerződő fél területén megvalósított befektetésnek lehet tekinteni, mivel a követelés kötelezettjének elhelyezkedése elegendő ennek megállapításához.

152. Mindenesetre ugyanerre az eredményre vezetne, ha helyt kellene adni a Moldovai Köztársaság azon érvének, amely szerint meg kell vizsgálni azt a területet is, ahol azt a befektetést megvalósítják, amelyhez a követelést eredményező szerződés kapcsolódik.

153. Formálisan a villamos energiát ténylegesen a moldovai határig szállítják. Ugyanakkor, hacsak nem egy túlságosan formalista megoldást akarunk elfogadni, a villamos energia végül bekerül a moldovai hálózatba, és ez a körülmény képezi a probléma lényegi elemét. Az a tény, hogy a vállalkozás a határ egyik vagy másik oldalán szállította a villamos energiát, nem befolyásolja ezt az eredményt.⁸⁸ Valójában a szolgáltatott villamos energiát mindig a moldáv területen, tehát e szerződő fél területén belül kívánják értékesíteni.⁸⁹

154. Ennélfogva abban az esetben, ha a Bíróság nem értene egyet az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdésre vonatkozó elemzéssel, azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésre azt a választ adja, hogy az ECE 26. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az egyik szerződő fél befektetőjének a másik szerződő fél valamely gazdasági szereplőjével szemben fennálló követelése az előbbi által az utóbbi területén megvalósított befektetés.

V. Véggövetkeztetés

155. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság, Franciaország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következő választ adja:

Az 1994. december 17-én Lisszabonban aláírt, az Európai Unió nevében az Energia Charta Egyezmény, valamint az energiahatékonyságról és a kapcsolódó környezeti vonatkozásokról szóló Energia Charta Jegyzőkönyv Európai Közösségek általi elfogadásáról szóló, 1997. szeptember 23-i 98/181/EK, ESZAK, Euratom tanácsi és bizottsági határozattal jóváhagyott Energia Charta

⁸⁸ Audit, M., i. m.

⁸⁹ Annál is inkább, mivel a villamos energiát illetően pusztán fikció a határon történő termékértékesítés elképzelése. Amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, Ukrajna és Moldova villamosenergia-hálózatai összekapcsolódnak, és észszerűtlen lenne úgy tekinteni, hogy a villamos energiát egy adott ponton szállítják és tárolják addig, amíg azt a címzett ugyanazon a ponton átveszi.

Egyezményről szóló szerződés 1. cikkének 6. pontját úgy kell értelmezni, hogy egy villamosenergia-szolgáltatási szerződésből származó követelés, amely nem járt semmilyen vagyoni hozzájárulással, nem tekinthető e rendelkezés értelmében vett befektetésnek.